

ELÄKETURVAKESKUKSEN
TUTKIMUKSIA



Eläkeaikeiden muutos vuosina 2008–2018 ja eläkeaikeet vuonna 2018

SATU NIVALAINEN

ELÄKETURVAKESKUKSEN TUTKIMUKSIA 02/2021

**Eläkeaikeiden muutos
vuosina 2008–2018 ja
eläkeaikeet vuonna 2018**

SATU NIVALAINEN

Eläketurvakeskus

00065 ELÄKETURVAKESKUS

Puhelin: 029 411 20

Sähköposti: etunimi.sukunimi@etk.fi

Pensionskyddscentralen

00065 PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Telefon: 029 411 20

E-post: förnamn.efternamn@etk.fi

Finnish Centre for Pensions

FI-00065 ELÄKETURVAKESKUS, FINLAND

Phone: +358 29 411 20

E-mail: firstname.surname@etk.fi

Helsinki 2021

ISBN 978-951-691-331-8 (PDF)

ISSN 1798-7482 (verkkojulkaisu)

TIIVISTELMÄ

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan eläkeaikeita kahdella eri tavalla. Tarkastelussa on ensin aiotun eläkeiän muutos vuodesta 2008 vuoteen 2018. Eläkeaikeet tarjoavat mahdollisuuden tarkastella, miten tulevat eläkeläiset ovat sopeuttaneet käytöstään vuoden 2017 eläkeuudistuksen mukanaan tuomiin eläkesääntöjen muutoksiin. Toteutuneeseen eläkkeellesiirtymiskäyttäytymiseen perustuva eläkeuudistuksen vaikutusten arviointi on mahdollista vasta myöhemmin, kun eläkeuudistuksesta on kulunut pidemmän aikaa. Toiseksi kiinnostuksen kohteena on vuoden 2018 aiottua eläkeikää selittävät tekijät. Tällöin tarkastellaan aiottua eläkeikää suhteessa omaan alimpaan vanhuuseläkeikään sekä sitä, missä iässä aiotaan eläkkeelle.

Tutkimuksessa keskitytään 50–62-vuotiaiden palkansaajien eläkeaikeisiin. Aineistona käytetään Tilastokeskuksen vuosien 2008 ja 2018 työolo-tutkimuksia. Vuoden 2008 aineisto koostuu 1 342 ja vuoden 2018 aineisto 1 378 palkansaajasta.

Aiottu eläkeikä on noussut samaa tahtia alimman vanhuuseläkeiän nousun kanssa

Ensin tarkastelussa on aiotun eläkeiän muutos vuodesta 2008 vuoteen 2018. Tulokset osoittavat, että eläkeaikeet ovat myöhentyneet selvästi tarkasteluajanjaksolla. Vuonna 2008 noin 70 prosenttia vastaajista aikoi eläkkeelle alle 64-vuotiaana ja vain vajaa 30 prosenttia 64-vuotiaana tai vanhempana. Keskimäärin eläkkeelle aiottiin 62 vuoden 8 kuukauden iässä. Vuonna 2018 tilanne oli päinvastainen: vain vajaa 30 prosenttia aikoi eläkkeelle alle 64-vuotiaana, ja 64-vuotiaana tai myöhemmin eläkkeelle aikovien osuus oli 70 prosenttia. Keskimääräinen aiottu eläkeikä vuonna 2018 oli liki kaksi vuotta korkeampi kuin vuonna 2008, 64 vuotta 7 kuukautta.

Mallitarkastelut osoittavat, että muiden tekijöiden vakioinnin jälkeen aiottu eläkeikä on noussut liki kahdella vuodella (1 vuosi 9 kuukautta) vuodesta 2008 vuoteen 2018. Lisäksi tuloksista selviää, että aiottu eläkeikä on noussut samaa tahtia kuin alin vanhuuseläkeikä. Käytännössä siis esimerkiksi vuoden nousu alimmassa vanhuuseläkeiässä on nostanut aiottua eläkeikää vuodella. Näin ollen näyttää siltä, että vuoden 2017 eläke-

uudistuksen tavoitteet eläkkeelle siirtymisen myöhentämisestä ovat käymässä toteen suunnitellulla tavalla. Tällä perusteella arvioiden vuoden 2017 eläkeuudistus näyttää varsin onnistuneelta.

Oma alin vanhuuseläkeikä määrittää selvästi aiottua eläkeikää

Vuoden 2018 aiotun eläkeiän taustatekijöiden selvittämiseksi ensin tarkasteltiin aiottua eläkeikää suhteessa omaan alimpaan vanhuuseläkeikään. Tällöin katsottiin, mitkä tekijät ovat yhteydessä oikeisiin jäädä eläkkeelle vähintään kolme kuukautta ennen omaa alinta vanhuuseläkeikää, suunnitteen omassa vanhuuseläkeiässä tai vasta vähintään kolme kuukautta oman alimman vanhuuseläkeiän jälkeen. Vastaajista 25 prosenttia aikoi eläkkeelle ennen omaa alinta vanhuuseläkeikää, 45 prosenttia omassa vanhuuseläkeiässä ja 30 prosenttia alimman vanhuuseläkeiän jälkeen.

Tarkastelussa oli myös aiottu eläkeikä jaoteltuna neljään luokkaan: alle 64 vuotta, 64 vuotta, 65 vuotta ja 66 vuotta tai enemmän. Esimerkiksi 64-vuotiaana eläkkeelle aikovien ryhmään luettiin ne, joilla aiottu eläkeikä oli vähintään 64 vuotta, mutta vähemmän kuin 65 vuotta. Vastaajista vajaa 30 prosenttia aikoi jäädä eläkkeelle ennen 64 vuoden ikää, 20 prosenttia 64-vuotiaana, 30 prosenttia 65-vuotiaana ja 20 prosenttia aikaisintaan 66-vuotiaana.

Tulosten mukaan oma alin vanhuuseläkeikä määrittää vahvasti aiottua eläkeikää. Ne, joiden alin vanhuuseläkeikä oli 64 vuotta, aikovat useammin jäädä eläkkeelle 64-vuotiaana verrattuna niihin, joiden alin vanhuuseläkeikä oli 63 vuotta. Vastaava ilmiö havaittiin myös niillä, joiden alin vanhuuseläkeikä oli 65 vuotta; he aikovat useammin eläkkeelle 65-vuotiaana. Toisaalta ryhmässä, jonka alin vanhuuseläkeikä oli 64 tai 65 vuotta, oli useammin myös niitä, jotka aikovat eläkkeelle tavanomaista myöhemmin, aikaisintaan 66-vuotiaana.

Omaan alimpaan vanhuuseläkeikään suhteutetussa tarkastelussa havaittiin, että ne, joilla alin vanhuuseläkeikä oli 64 tai 65 vuotta, suunnittelivat useammin jäävänsä eläkkeelle ennen alinta vanhuuseläkeikänsä ja harvemmin vasta alimman vanhuuseläkeikänsä jälkeen verrattuna niihin, joiden alin vanhuuseläkeikä oli 63 vuotta. Toisin sanottuna ne, joiden alin vanhuuseläkeikä oli 63 vuotta, aikovat harvemmin eläkkeelle ennen omaa vanhuuseläkeikänsä ja aikovat useammin jatkaa työssä yli oman vanhuuseläkeikänsä. Tätä selittää pitkälti se, että nämä henkilöt olivat tutkimushetkellä vähintään 61-vuotiaita; aiheet jatkaa työssä vanhuus-

eläkeikää pidempään tyypillisesti lisääntyvät iän myötä. Samaan aikaan tähän ryhmään kuuluvat kuitenkin aikoivat harvemmin pidentää työuraansa 66 ikävuoteen saakka.

Tietyt ryhmät aikovat eläkkeelle myöhemmin, myös aikaisemmin eläkkeelle aikovat erottuvat omana ryhmänään

Myöhemmin eläkkeelle aikovien ryhmään kuuluivat muita useammin miehet, korkeasti koulutetut, ylemmät toimihenkilöt ja työkykynsä hyväksi kokevat. Myös ne, joilla ei ollut puolisoa ja jotka pitivät ansiotyötä erittäin tärkeänä, suunnittelivat jäävänsä eläkkeelle myöhemmin. Sen sijaan ne, joille vapaa-ajan harrastukset olivat erittäin tärkeitä, aikoivat harvemmin jatkaa työssä pidempään.

Tavanomaista aikaisemmin eläkkeelle aikovien ryhmässä olivat muita useammin yksityisellä sektorilla työskentelevät ja ne, jotka eivät kokeneet työkykyään hyväksi tai joilla oli ollut pitkiä sairauspoissaoloja. Myös ne, joille ansiotyö oli vähemmän tärkeää ja jotka kokivat, ettei heidän työpaikallaan edistetä ikääntyvien työssä pysymistä, suunnittelivat aikaisempaa eläkkeelle jäämistä.

Miehet aikovat eläkkeelle naisia myöhemmin

Miehet aikoivat useammin jäädä eläkkeelle vasta oman alimman vanhuuseläkeikänsä jälkeen. He aikoivat myös useammin jatkaa työssä tavanomaista pidempään, vähintään 66-vuotiaaksi. Naiset näyttivät siis suunnittelevan eläkkeelle jäämistä miehiä aikaisemmin ja useammin omassa alimmassa vanhuuseläkeiässään.

Korkeasti koulutetut ja korkeassa asemassa olevat aikovat lykätä eläkkeelle siirtymistä vanhemmaksi

Koulutus ei merkittävästi selittänyt aikeita jatkaa työssä yli oman vanhuuseläkeiän. Ylemmän korkea-asteen tutkinnon suorittaneet olivat kuitenkin muita halukkaampia lykkäämään eläkkeelle siirtymistä 66-vuotiaaksi tai tätä vanhemmaksi.

Ylemmät toimihenkilöt aikoivat muita useammin eläkkeelle vasta oman vanhuuseläkeikänsä jälkeen. Heillä oli myös muita useammin kiinnostusta jäädä eläkkeelle vasta 66-vuotiaana tai tätä vanhempana. On kuitenkin

syitä mainita, että korkeammassa työmarkkina-asemassa olevilla oli taipumusta aikoa useammin myös jäädä eläkkeelle jo ennen omaa vanhuuseläkeikänsä.

Yksityisellä sektorilla aiotaan eläkkeelle julkista sektoria aikaisemmin

Julkisella sektorilla aiottiin yksityistä sektoria harvemmin eläkkeelle varhain ja ennen omaa alinta vanhuuseläkeikää. Taustalla lienee ainakin osittain julkisen sektorin henkilökohtaiset eläkeiät (63–65 vuotta), joiden on aiemmin havaittu ohjaavan voimakkaasti eläkepäätöksiä julkisella sektorilla. Henkilökohtaiset eläkeiät painottuvat kuitenkin nykyisin lähemmäksi 65 vuotta ja niiden rooli on pienentynyt julkisella sektorilla. Vuoden 2018 aineistossa henkilökohtainen eläkeikä oli mahdollinen enää vain neljälle syntymävuosikohortille, vuosina 1956–1959 syntyneille. Tästä huolimatta työskentelysektori näyttää edelleen jossain määrin vaikuttavan aiottuun eläkkeelle jäämisen ajankohtaan.

Hyvä työkyky myöhentää eläkeaikeita, sairauspoissaolot aikaistavat eläkesuunnitelmia

Hyväksi työkykynsä kokevat suunnittelivat useammin jäävänsä eläkkeelle vasta oman alimman vanhuuseläkeikänsä jälkeen. He aikoivat myös useammin jäädä eläkkeelle tavanomaista myöhemmin, 66-vuotiaana tai vanhempana. Sen sijaan ne, jotka eivät kokeneet työkykyään hyväksi, aikoivat useammin eläkkeelle varhain ja ennen omaa vanhuuseläkeikänsä. Samoin pitkät sairauspoissaolot lisäsivät aikeita jäädä eläkkeelle jo ennen omaa alinta vanhuuseläkeikää ja alle 64-vuotiaana.

Työtä erittäin tärkeänä pitävät aikovat eläkkeelle myöhemmin, vapaa-ajan harrastusten tärkeys vähentää työssä pidempään jatkamishaluja

Ne, joilla ei ollut puolisoa, aikoivat useammin jatkaa työssä omaa alinta vanhuuseläkeikää pidempään ja myöskin tavanomaista vanhemmaksi, vähintään 66-vuotiaaksi. Mikäli ansiotyö oli erittäin tärkeää elämässä, aikeet jatkaa työssä oman alimman vanhuuseläkeiän yli lisääntyivät. Samoin lisääntyivät suunnitelmat jatkaa työssä tavanomaista pidempään, vähintään 66-vuotiaaksi asti. Sen sijaan ne, joille ansiotyö oli vähemmän tärkeää, aikoivat eläkkeelle aikaisemmin ja ennen omaa alinta vanhuuseläkeikänsä.

Ne, joille vapaa-ajan harrastukset olivat erittäin tärkeitä, aikoivat harvemmin jatkaa työssä oman alimman vanhuuseläkeikänsä yli tai tavanomaista vanhemmaksi.

Ikääntyvien työssä pysymisen edistämällä vain vähän vaikutusta aiottuun eläkeikään

Kokemus siitä, että työpaikalla edistetään ikääntyvien työssä pysymistä, näytti jossain määrin ehkäisevän aikaista eläköitymistä ja näytti lisäävän taipumusta aikoa jäädä eläkkeelle vasta oman eläkeikänsä jälkeen. Verrattuna aikaisempiin tutkimuksiin vaikutus oli kuitenkin melko heikko. Tämä voi johtua siitä, että huolimatta vanhuuseläkeiän noususta ikääntyneiden työssä pysymisen edistäminen ei ole yleistynyt kymmenessä vuodessa.

Johtopäätöksiä

Kaiken kaikkiaan tulokset viittaavat siihen suuntaan, että vuoden 2017 eläkeudistuksen tavoitteet eläkkeelle siirtymisen myöhentämisestä olisivat käymässä toteen tavoitellulla tavalla. Oma alin vanhuuseläkeikä määrittää aiottua eläkeikää vahvasti. Huolimatta alimman vanhuuseläkeiän noususta osa aikoo jatkaa työelämässä vielä vanhuuseläkeikänsä jälkeenkin. Työurien pidentyminen ei siis näyttäisi jäävän kiinni ainakaan palkansaajien eläkeaikeista.

Yhteenvedon muista tuloksista voidaan todeta, että tulokset vahvistavat aikaisempia havaintoja, mutta tuovat esiin myös uusia piirteitä. Sukupuoli, asema työelämässä, terveys ja työkyky, perhesiteet ja henkilön arvostukset näyttävät olevan keskeisessä roolissa eläkkeelle siirtymistä suunniteltaessa. Erityisesti miesten, ylempien toimihenkilöiden ja yksin asuvien aiheet jatkaa työssä muita pidempään ovat tulleet esiin eläkeiän nousun myötä. Tulee olemaan mielenkiintoista seurata, miten palkansaajien eläkesuunnitelmat toteutuvat.

SUMMARY

In this study, we examine retirement intentions. They allow us to study now how future retirees have adapted their retirement behaviour in light of changes to pension rules following the 2017 pension reform. Assessing the effects of the reform based on realised retirement behaviour is possible only much later, when more time has passed since the pension reform. To assess the impact of the pension reform on retirement behaviour, we explore changes in the intended retirement age from 2008 to 2018. In addition, we investigate how the rising old-age retirement age affects the intended retirement age. We are also interested in the underlying factors of the intended retirement age in 2018. We examine the intended retirement age in two ways: at what age people intend to retire and what the relation of the intended retirement age to the cohort-specific retirement age for the old-age pension is. The focus in this study is on employees aged 50 to 62 years. The data come from Statistics Finland's 2008 and 2018 Quality of Working Life Surveys.

The intended retirement age has increased at the same pace as the retirement age for the old-age pension

First, we examined the changes in the intended retirement age that have occurred between the years 2008 and 2018. The results show that retirement intentions have been clearly extended over the review period. In 2008, 70 per cent of the respondents intended to retire before reaching the age of 64 and only 30 per cent at age 64 or older. The average intended retirement age was 62 years and 8 months. In 2018, the situation was the opposite: only slightly under 30 per cent intended to retire before turning 64 years and 70 per cent at age 64 at the earliest. The average intended retirement age in 2018 was almost two years higher: 64 years and 7 months.

The modelling results show that, after controlling for other factors, the intended retirement age has increased by nearly two years (1 year 9 months) from 2008 to 2018. We also observed that the intended retirement age has risen at the same pace as the retirement age for the old-age pension. This means that, in practice, an increase of one year in the retirement age has raised the intended retirement age by one year.

Therefore, one of the goals of the 2017 pension reform – to postpone retirement – seems to be realising as planned. When assessed from this point of view, the 2017 pension reform appears to be quite successful.

Own retirement age clearly defines the intended retirement age

To investigate the underlying factors of the intended retirement age in 2018, we examined the intended retirement age relative to one's own retirement age. We looked at which factors were linked to the intentions to retire at least three months before one's own retirement age, around one's own retirement age or no sooner than at least three months after one's own retirement age. Of the respondents, 25 per cent intended to retire before their own retirement age, 45 per cent at their own retirement age and 30 per cent after their own retirement age

Next, the intended retirement age was divided into four categories: under 64 years-of-age, 64 years, 65 years and 66 years or older. For example, the group with the intended retirement age of 64 years included those whose intended retirement age was at least 64 but less than 65 years. Of the respondents, 30 per cent intended to retire before the age of 64, 20 per cent at the age of 64, 30 per cent at the age of 65 and 20 per cent at the age of 66 years or older.

According to the results, one's own retirement age strongly determines the intended retirement age. Those whose retirement age was 64 years intended more often to retire at age 64, compared to those whose retirement age was 63 years. The same phenomenon was observed among those whose retirement age was 65 years: they intended more often to retire at age 65. On the other hand, both groups also included those who intended to retire later than most, at age 66 at the earliest.

It was also observed that those whose retirement age was 64 or 65 years more often planned to retire before and more seldom after reaching their retirement age, compared to those whose retirement age was 63 years.

Those who intend to retire later and those who intend to retire earlier stand out as their own groups

Those who intend to retire later included more often men, highly educated people, upper-level employees and those with a good work ability. Those who did not have a spouse and who considered work to be very important

also planned to retire at a later age, whereas those for whom hobbies were very important intended less often to work longer.

Those belonging to the group who intend to retire earlier than usual were more often people working in the private sector and those who did not have a good work ability or who had been on long periods of sickness absence. Those who considered work to be less important and those who felt that their employer does not support continued employment of older people also planned to retire earlier.

Men intend to retire later than women

Men intended more often to retire only after their own retirement age. They also intended more often to continue working longer, at least to the age of 66 years. In other words, women seem to plan to retire at a younger age than men and more often at their own retirement age.

The highly educated and those in higher positions intend to postpone retirement

Education did not significantly explain the intentions to continue working past one's retirement age. Nevertheless, those with a upper tertiary education were more willing to postpone retirement until age 66 or older.

Upper-level employees intended more often than others to retire after their own retirement age. They also were more interested than others in retiring at age 66 or older. It should be noted, however, that those in a higher labour market position also tended to intend to retire before their own retirement age more often than others.

Private sector employees intend to retire at a younger age than public sector employees

Employees in the private sector intended to retire early more often than employees in the public sector: before reaching one's own retirement age and at age under 64. In other words, it was less common among public sector employees to intend to retire early and before reaching one's own retirement age. One of the underlying factors may be the public-sector individual retirement ages (63–65 years), which have been observed earlier to strongly steer retirement decisions of public sector employees.

However, the individual retirement ages currently tend to be closer to 65 years and their role in the public sector has been reduced. In 2018, only four age cohorts (1956–1959) were able to have an individual retirement age. Despite this, the work sector (public or private) seems to continue to affect the intended retirement age to some degree.

Retirement intentions postponed by good work ability and brought forward by sickness absences

Those with good work ability intended more often to retire after their own retirement age. They also intended to retire later than others, at age 66 at the earliest. On the other hand, those who lacked a good work ability intended more often to retire early, before their retirement age. In addition, long sickness absences increased the intentions to retire before one's own retirement age and earlier than usual, under the age of 64.

Those who consider work as very important intend to retire later while those who find their leisure time hobbies to be important are less motivated to work longer

Those who were single intended more often to work past their own retirement age and longer than usual, at least to age 66. For those who consider work to be very important, the plans to continue working past one's own retirement age grew. In addition, the intentions to continue working longer, at least to age 66, increased. On the other hand, those for whom work was less important intended to retire earlier and before reaching their own retirement age. Those for whom leisure time hobbies were very important intended less often to work past their retirement age or longer than usual.

Employer's support for continued employment of older employees impacts the intended retirement age only slightly

Experiencing that the employer supports continued employment of older employees seems to prevent early retirement to some extent and to increase the tendency to retire after reaching one's retirement age. Compared to previous research, the impact was slight. This may be because support for continued employment of older employees has not become more common over the last decade, despite a rising retirement age.

SISÄLTÖ

1 Johdanto	17
2 Aikaisempaa kirjallisuutta eläkeuudistusten vaikutuksista ja aiotun eläkeiän taustatekijöistä	20
2.1 Aiotun eläkeiän muutos eläkeuudistusten seurauksena	20
2.2 Aiotun eläkeiän taustatekijät aiemman tutkimuksen perusteella.....	22
3 Aineisto ja aiottu eläkeikä vuosina 2008 ja 2018	25
3.1 Aineisto	25
3.2 Kuvaileva tarkastelu: Aiottu eläkeikä vuosina 2008 ja 2018.....	27
4 Mallitarkastelu: Aiotun eläkeiän muutos vuosina 2008–2018	32
5 Mallitarkastelu: Aiottu eläkeikä vuonna 2018	35
5.1 Eläkkeelle ennen omaa alinta vanhuuseläkeikää vai vasta oman eläkeiän jälkeen?.....	35
5.2 Missä iässä eläkkeelle?	38
6 Yhteenveto	43
Lähteet	53

1 Johdanto

Työurien pidentäminen on noussut keskeiseksi yhteiskuntapoliittiseksi tavoitteeksi Suomessa. Vuonna 2017 tehdyn eläkeuudistuksen tavoitteena oli eläkkeelle siirtymisen myöhentäminen ja tätä kautta eläkejärjestelmän taloudellisen kestävyuden turvaaminen. Ennen vuotta 2017 alin vanhuuseläkeikä oli 63 vuotta kaikille. Työssä jatkamiseen 63 ikävuoden jälkeen pyrittiin kannustamaan ansioihin sidotulla korkeammalla karttumaprosentilla, niin sanotulla kannustinkarttumalla, joka kartutti eläkettä 4,5 prosenttia vuodessa. Kannustinkarttuma ei kuitenkaan toiminut toivotulla tavalla eläkkeelle siirtymisen myöhentämisessä. Se nähtiin myös sosioekonomisesti ongelmallisena; korkeampi karttuma oli mahdollinen vain niille, jotka olivat työssä ja se perustui ansioihin, eikä esimerkiksi karttuneeseen eläkkeeseen. (Esim. Nivalainen ym. 2020.) Osin näistä syistä nähtiin tarpeelliseksi edelleen uudistaa eläkejärjestelmää.

Vuoden 2017 eläkeuudistuksessa sovittiin, että alin vanhuuseläkeikä nousee kolme kuukautta jokaisella syntymävuosikohortilla, alkaen vuonna 1955 syntyneistä, joilla alin vanhuuseläkeikä oli 63 vuotta ja 3 kuukautta. Vuosina 1962–1964 syntyneillä alin vanhuuseläkeikä tulee olemaan 65 vuotta, jonka jälkeen alin vanhuuseläkeikä sidotaan elinajanodotteen muutokseen, kuitenkin siten, että eläkeikä nousee korkeintaan kaksi kuukautta ikäluokkaa kohti. Eläkkeelle siirtymisen myöhentämiseen alimman vanhuuseläkeiän yli pyritään kannustamaan karttunutta eläkettä kasvattamalla lykkäyskorotuksella. Eläkejärjestelmän taloudellinen kestävyys edellyttää, että uudistus toimii toivotulla tavalla eli myöhentää eläkkeelle siirtymistä ja tätä kautta pidentää työuria.

Tyypillisesti eläkeuudistusten vaikutukset tulevat näkyviin viiveellä, joka voi olla hyvinkin pitkä. Nykyisin eläkkeelle jääviin uudistus ei vielä juurikaan vaikuta, kun taas vaikutukset tuleville eläkeläisille ovat selvät ja heidän täytyy ottaa huomioon politiikkamuutokset eläkkeelle jäämistä suunnitellessaan. Jotta uudistusten pitkän aikavälin vaikutuksia ihmisten käyttäytymiseen voitaisiin arvioida, tarvitaan tietoa siitä, miten tulevat eläkeläiset sopeutuvat muuttuviin eläkesäännöksiin ja miten he aikovat käyttäytyä eläkkeelle jäämisen suhteen.

Vain mikäli tulevat eläkeläiset hyväksyvät sen, että heidän vanhuuseläkeikänsä on korkeampi kuin aikaisemilla ikäluokilla ja sopeuttavat käyttäytymistään sen mukaisesti, voidaan eläkeuudistuksen tavoitteet työurien pidentymisestä saavuttaa ja näin turvata eläkejärjestelmän taloudellista kestävyyttä. Tulevien eläkeläisten käyttäytymisen selvittämisessä eläkeaikeilla on keskeinen rooli. Eläkeaikeita voidaan pitää hyvänä mittarina tulevien eläkeläisten käyttäytymiselle; useissa tutkimuksissa on havaittu, että eläkeaikeet ennustavat toteutunutta eläkkeelle siirtymistä varsin hyvin (esim. Solem ym. 2016; Nivalainen & Järnefelt 2017; Nivalainen 2020).

Tässä tutkimuksessa pyritään hahmottamaan vuoden 2017 eläkeuudistuksen vaikutuksia aiottuun eläkeikään. Tarkastelun kohteena on 50–62-vuotiaiden palkansaajien eläkeaikeet. Aineistona käytetään Tilastokeskuksen vuosien 2008 ja 2018 työolotutkimuksia. Vuoden 2008 aineisto koostuu 1 342 ja vuoden 2018 aineisto 1 378 palkansaajasta. Tutkimuksessa tarkastellaan, miten aiottu eläkeikä on muuttunut vuosien 2008 ja 2018 välillä. Lisäksi selvitetään, miten alimman vanhuuseläkeiän nousu näkyy aiottussa eläkeiässä.

Eläkeuudistusten vaikutuksista aiottuun eläkeikään on yllättävän vähän aikaisempaa tutkimustietoa. Myös tutkimusten tulokset vaihtelevat. Osassa tutkimuksia on havaittu, että aiottu eläkeikä nousee vanhuuseläkeikää nostaneiden uudistusten seurauksena, mutta yleensä vähemmän kuin on nousu alimmassa vanhuuseläkeiässä (esim. Bottazzi ym. 2006; Coppola & Wilke 2010; De Grip ym. 2013). Osassa ei puolestaan ole löydetty yhteyttä eläkeuudistuksen ja aiotun eläkeiän välillä (esim. Barret & Mosca 2013; Kanabar & Kalwij 2019). Onkin mielenkiintoista nähdä, miten tulevat eläkeläiset Suomessa ovat sopeuttaneet aiottua eläkeikänsä alimman vanhuuseläkeiän muutokseen.

Sen lisäksi, että selvitetään, miten eläkeaikeet ovat muuttuneet kymmenessä vuodessa, on tärkeää myös tarkastella, mitkä tekijät määrittävät aiottua eläkeikää vuonna 2018. Tällöin kiinnostuksen kohteena on, mitkä tekijät ovat yhteydessä suunnitelmiin jäädä eläkkeelle aikaisemmin ja mitkä tekijät ovat yhteydessä myöhäisempiin eläkeaikomuksiin. Samalla saadaan tietoa siitä, onko alimman vanhuuseläkeiän nousu muuttanut joidenkin tekijöiden vaikutusta, eli ohjaavatko samat tekijät eläkeaikomuksia kuin aiemmin, vai onko joidenkin taustatekijöiden vaikutuksessa tapahtunut muutoksia. Eläkeaikeisiin vaikuttavien tekijöiden selvittämiseksi tutkimuksessa tarkastellaan, mitkä taustatekijät ovat yhteydessä aikeisiin jäädä eläkkeelle ennen omaa alinta vanhuuseläkeikää, omassa vanhuuseläke-

iässä tai vasta oman alimman vanhuuseläkeiän jälkeen. Lisäksi tarkastellaan, mitkä taustatekijät ovat yhteydessä aikeisiin jäädä eläkkeelle tietysässä iässä.

Tutkimus rakentuu siten, että toisessa luvussa luodaan katsaus aikaisempiin, eläkeuudistusten vaikutuksia aiottuun eläkeikään tarkastelleisiin kansainvälisiin tutkimuksiin. Tässä yhteydessä käsitellään myös aiotun eläkeiän taustatekijöitä aikaisempien tutkimusten valossa Suomessa ja kansainvälisesti. Kolmannessa luvussa esitellään käytetty aineisto ja tarkastellaan aiotun eläkeiän muutosta vuosien 2008 ja 2018 välillä kuvailevan analyysin keinoin. Neljännessä luvussa tarkastellaan aiotun eläkeiän muutosta vuosien 2008 ja 2018 välillä ekonometrisen mallinnuksen avulla. Tätä seuraa viidennessä luvussa esitetty mallitarkastelu aiotun eläkeiän taustatekijöistä vuonna 2018. Tarkastelussa on tällöin sekä aiottu eläkeikä suhteessa omaan alimpaan vanhuuseläkeikään, että aiottu eläkeikä ikävuosina. Kuudennessa luvussa esitetään yhteenveto ja johtopäätökset.

2 Aikaisempaa kirjallisuutta eläkeuudistusten vaikutuksista ja aiotun eläkeiän taustatekijöistä

Tyypillisesti eläkeuudistusten kokonaisvaikutukset tulevat näkyviin viiveellä, joka voi olla hyvinkin pitkä. Jotta uudistusten vaikutuksia ihmisten käyttäytymiseen voitaisiin arvioida, tarvitaan tietoa siitä, miten tulevat eläkeläiset sopeutuvat muuttuviin eläkesäännöksiin ja miten he aikovat käyttäytyä eläkkeelle jäämisen suhteen. Tämän selvittämisessä eläkeaikeilla on keskeinen rooli. Eläkeaikeita voidaan pitää varsin hyvänä mittarina tulevien eläkeläisten käyttäytymiselle (Suomessa esim. Nivalainen & Järnefelt 2017; Nivalainen 2020; kansainvälisesti esim. Solem ym. 2016).

Jotta eläkeuudistuksilla olisi toivottu vaikutus, sen pitäisi muuttaa ihmisten käyttäytymistä toivotulla tavalla, eli aiotun eläkeiän tulisi nousta samassa suhteessa kuin alin vanhuuseläkeikä nousee. Eläkeuudistusten vaikutuksia aiottuun eläkeikään on tutkittu vain vähän. Lisäksi eri tutkimuksissa on käytetty hyvin erilaisia lähestymistapoja. Seuraavaksi esitellään eläkeuudistusten vaikutuksia analysoineita kansainvälisiä tutkimuksia, niissä käytettyjä tarkastelutapoja ja niiden tuloksia tarkemmin. Tämän jälkeen luodaan katsaus yleisesti eläkeaikeisiin vaikuttaviin taustatekijöihin aikaisemman suomalaisen ja kansainvälisen tutkimuksen perusteella.

2.1 Aiotun eläkeiän muutos eläkeuudistusten seurauksena

Aiotun eläkeiän muutosta vanhuuseläkeikää nostaneiden eläkeuudistusten seurauksena on tarkasteltu Italiassa, Saksassa, Irlannissa, Hollannissa ja Englannissa. Italiassa eläkeuudistusten vaikutuksia pidemmältä ajalta tarkastelivat Bottazzi ym. (2006). He analysoivat vuosina 1992–1997 tehtyjen eläkeuudistusten vaikutuksia vertailemalla aiottua eläkeikää vuosina 1989–1991 ja vuosina 2000–2002. Uudistusten seurauksena keskiikäisten yksityisen ja julkisen sektorin palkansaajien ja yrittäjien eläkesäännöt muuttuivat melko monimutkaisella tavalla (eläkeikä nousi ja/tai korvaussuhde laski), mutta uudistus ei koskenut tiettyjä vanhempia työntekijöitä eikä vanhempia yrittäjiä. Tulokset osoittivat, että ryhmillä, joihin uu-

distukset vaikuttivat, eli kaikilla keski-ikäisillä, aiottu eläkeikä nousi uudistusten jälkeisellä periodilla. Odotusten mukaisesti erityisen selvästi aiottu eläkeikä nousi keski-ikäisillä julkisen sektorin työntekijöillä ja yrittäjillä, joilla eläkesäännöt muuttuivat eniten. Nousu aiotussa eläkeiässä oli kuitenkin pienempää kuin nousu alimmassa vanhuuseläkeiässä.

Aiotun eläkeiän muutosta Saksassa vuonna 2007 tehdyn eläkeuudistuksen seurauksena analysoitiin Coppolan & Wilken (2010) tutkimuksessa. He käyttivät aineistoa vuosilta 2005–2009 ja vertailivat tiettyinä vuosina syntyneitä palkansaaajia, joilla vanhuuseläkeikä nousi kahdella vuodella, 65 vuodesta 67 vuoteen, samoina vuosina syntyneisiin yrittäjiin, joilla eläkeikä ei noussut. Eläkeaikeita tarkasteltiin ennen uudistusta ja uudistuksen jälkeen. Tulosten mukaan palkansaaajien aiottu eläkeikä nousi vuoden ja 9 kuukautta uudistuksen jälkeisellä ajanjaksolla. Nousu aiotussa eläkeiässä oli siis pienempää kuin nousu vanhuuseläkeiässä. Hess (2018) puolestaan analysoi aiotun eläkeiän kehitystä Saksassa pidemmällä ajanjaksolla kuin Coppola & Wilke (2010). Saksassa tehtiin useita eläkeuudistuksia vuosina 1992–2007. Hess (2018) mallinsi vuosien 1987, 1996 ja 2008 aiottua eläkeikää erikseen ja havaitsi, että aiottu eläkeikä on noussut ajan myötä. Erityisesti matalasti koulutettujen aiottu eläkeikä oli noussut ja sen seurauksen eri koulutustasojen erot aiotussa eläkeiässä olivat hävinneet. Tutkimuksessa ei kuitenkaan tarkasteltu nimenomaan eläkeuudistusten vaikutusta aiottuun eläkeikään.

Barret & Mosca (2013) tarkastelivat Irlannissa vuonna 2010 tehdyn eläkeuudistuksen vaikutuksia aiottuun eläkeikään. Uudistuksessa eläkeikä kohosi eri kohorteilla 65 vuodesta 66, 67 tai 68 vuoteen. Tutkijat käyttivät aineistoa vuosilta 2009–2011 ja eristivät uudistuksen vaikutuksen käyttämällä dummy-muuttujaa uudistuksen jälkeiselle ajanjaksolla multinomial logit -mallissa, jossa selitettävänä muuttujana oli aiottu eläkeikä 50–64 vuoden, 65 vuoden ja 66+ vuoden iässä. Lisäksi selitettävä muuttuja sisälsi vaihtoehdot ”Ei aio eläkkeelle lainkaan” ja ”Ei tiedä”. Tulosten mukaan eläkeuudistus ei vaikuttanut aiottuun eläkeikään millään tavalla.

Hollannissa vuonna 2011 tehdyn eläkeuudistuksen vaikutuksia aiottuun eläkeikään tarkastelivat De Grip ym. (2013). Vuosina 1955–1959 syntyneillä eläkeikä nousi vuodella 65 vuodesta 66 vuoteen ja tämän jälkeen syntyneillä kahdella vuodella 67 vuoteen. Syntymävuoden perusteella muodostettiin koe- ja kontrolliryhmät ja mallitettiin ilmoitetun uudistuksen jälkeen kysyttyä aiottua eläkeikää. Koeryhmissä eli niillä, joilla eläkeikä nousi, aiottu eläkeikä oli korkeampi. Nousu aiotussa eläkeiässä oli kuitenkin

pienempää kuin alimman eläkeiän nousu: vuosina 1955–1959 syntyneet aikoivat eläkkeelle 3,6 kuukautta myöhemmin ja vuoden 1959 jälkeen syntyneet vajaan vuoden (10,8 kk) myöhemmin kuin kontrolliryhmään kuuluvat, joiden vanhuuseläkeikä ei noussut (ennen vuotta 1955 syntyneet). Lisäksi tarkasteltiin aiottua eläkeikää tasavuosina, jolloin eroteltiin 65-vuotiaana tai aiemmin eläkkeelle aikoivat, 66- ja 67-vuotiaana eläkkeelle aikoivat ja 68-vuotiaana tai vanhempana eläkkeelle aikoivat. Ne, joilla eläkeikä nousi, aikoivat harvemmin eläkkeelle 65-vuotiaana tai aiemmin, ja vastaa- vasti useammin eläkkeelle 66-vuotiaana. Lisäksi ne, joilla eläkeikä nousi 67 vuoteen, aikoivat muita useammin eläkkeelle 67-vuotiaana.

Kanabar & Kalwij (2019) tutkivat Englannissa vuosina 2011 ja 2014 tehtyjien eläkeuudistusten vaikutuksia aiottuun eläkeikään. Uudistuksissa alin vanhuuseläkeikä nousi asteittain miehillä 66 vuodesta 67 vuoteen ja naisilla 65 vuodesta 67 vuoteen. Tutkimuksen aineisto oli vuosilta 2010–2015. Tutkimuksessa havaittiin, että kummallakaan sukupuolella aiottu eläkeikä ei muuttunut merkittävästi uudistusten seurauksena.

Yhteenvetona aikaisemmista tutkimuksista voidaan todeta, että tulokset vaihtelevat tutkimuksesta riippuen. Osa tutkimuksista on havainnut, että aiottu eläkeikä nousee eläkeuudistuksen seurauksena, mutta yleisesti ottaen nousu aiotussa eläkeiässä on ollut pienempää kuin nousu vanhuuseläkeiässä (esim. Bottazzi ym. 2006; Coppola & Wilke 2010; De Grip ym. 2013). Osa tutkimuksista ei puolestaan ole löytänyt yhteyttä eläkeuudistuksen ja aiotun eläkeiän välillä (esim. Barret & Mosca 2013; Kanabar & Kalwij 2019). On kiinnostavaa nähdä, millainen tilanne on Suomessa, eli miten aiottu eläkeikä on kehittynyt vuoden 2017 eläkeuudistuksen jälkeen ja onko aiotun eläkeiän muutoksella havaittavissa yhteyttä alimman vanhuuseläkeiän muutokseen.

2.2 Aiotun eläkeiän taustatekijät aiemman tutkimuksen perusteella

Tässä tarkastellaan yleisellä tasolla eläkkeelle jäämisen ajankohtaan vaikuttavia tekijöitä. Pääpaino on suomalaisessa tutkimuksessa, mutta tarvittaessa esitellään myös kansainvälisiä havaintoja. Henkilökohtaisia taustatekijöitä, joilla on havaittu yhteys aiottuun eläkeikään, ovat muun muassa sukupuoli, ikä, koulutus ja sosioekonominen asema. Myös terveydentila, työttömyyskokemus, perhetilanne ja puolison työmarkkina-asema voivat

vaikuttaa eläkesuunnitelmiin. Lisäksi henkilön arvoilla voi olla merkitystä eläkeaikeiden kannalta. Työpaikkatason tekijöillä, kuten toteutetuilla irtisanomisilla tai ikääntyvien työssä jatkamiseen liittyvillä asenteilla on havaittu myös olevan merkitystä aiotun eläkeiän suhteen.

Sukupuolen ja eläkkeelle jäämisen ajoittumisen välinen yhteys on epäselvä. Kansainvälisesti joissakin tutkimuksissa on havaittu, että naiset haavevat eläkkeelle aikaisemmin (esim. Raymo ym. 2011; Barret & Mosca 2013), toisissa puolestaan on havaittu, että naiset tapaavat jatkamaan työssä pidempään (esim. Finch 2014). Suomessa aiotun eläkeiän ei ole havaittu poikkeavan miesten ja naisten välillä (esim. Järnefelt & Nivalainen 2016; Nivalainen 2020). Korkeampi ikä puolestaan on aikaisemmissa tutkimuksissa ollut yhteydessä myöhäisempiin eläkeaikeisiin (esim. van Solinge & Henkens 2014; Järnefelt & Nivalainen 2016; Nivalainen 2020).

Korkea koulutus ja korkea sosioekonomisen asema yhdistyvät tyypillisesti korkeampaan aiottuun eläkeikään (esim. De Grip ym. 2010; Sargent-Cox ym. 2012; Hess 2018; Kanabar & Kalwij 2019; Suomessa Järnefelt & Nivalainen 2016; Nivalainen & Järnefelt 2017). Suomessa on myös havaittu, että julkisella sektorilla työskentelevät aikovat eläkkeelle myöhemmin (Järnefelt & Nivalainen 2016; Nivalainen 2020). Tämä liittyy pääosin aiemmin voimassa olleisiin julkisen sektorin henkilökohtaisiin eläkeisiin, jotka olivat alinta vanhuuseläkeikää korkeammat ja jota ennen eläkkeelle jääminen merkitsi heikennystä karttuneeseen eläkkeeseen¹ (ks. tarkemmin esim. Järnefelt & Nivalainen 2016). Henkilökohtaisten eläkeikien määrä ja osuus julkisella sektorilla on kuitenkin jatkuvasti pienentynyt.

Erityisen suuri vaikutus eläkeikään on terveydentilalla. Hyväksi terveytensä kokevat aikovat eläkkeelle vanhempina (esim. Sargent-Cox ym. 2012; van Solinge & Henkens 2014). Suomessa erityisesti hyväksi koetun työkyvyn on havaittu myöhentävän eläkeaikeita, sen sijaan pidemmät sairauspoissaolot ovat yhdistyneet aikaisempiin eläkesuunnitelmiin (Järnefelt & Nivalainen 2016; Nivalainen & Järnefelt 2017; Nivalainen 2020). Myös koettulla työttömyydellä on vaikutusta eläkkeelle jäämisen ajoittumiseen. Työttömyyskokemus näyttää aikaistavan aiottua eläkeikää (Munnell ym. 2018; Nivalainen 2020). Suomessa tämä voi osaltaan liittyä siihen, että vuon-

1 Ennen vuotta 1960 syntyneillä julkisen sektorin työntekijöillä voi olla henkilökohtainen eläkeikä (63–65 vuotta), jos palvelussuhde on alkanut ennen vuotta 1993 ja jatkuu eläkeikään saakka (ks. <https://www.keva.fi/henkilöasiakkaalle/tietoa-elakkeista/elakevaihtoehdot/vanhuuselake/#77fe2e9e>).

na 1957 tai sitä ennen syntyneillä ikääntyvillä pitkäaikaistyöttömillä oli oikeus jäädä vanhuuseläkkeelle 62-vuotiaana. Tätä mahdollisuutta ei enää ole, vaan pitkäaikaistyöttömät voivat jäädä eläkkeelle omassa alimmassa vanhuuseläkeikäissään tai halutessaan jatkaa työttömyyspäivärahalla oloa siihen asti, kunnes täyttävät 65 vuotta.

Perhetilanne voi myös vaikuttaa eläkkeelle siirtymisen ajoittumiseen. Niiden, joilla ei ole puolisoa, on havaittu aikovan eläkkeelle myöhemmin (van Solinge & Henkens 2014; Hess 2018; Eismann ym. 2019), mutta on myös saatu tuloksia, joissa parisuhde ei vaikuta eläkeaikeisiin (Nivalainen 2020). Myös puolison työmarkkina-aseman suhteen on tehty monenlaisia havaintoja. Osassa tutkimuksia on havaittu, että puolison työmarkkina-asemalla ei ole merkitystä aiottuun eläkeiän kannalta (van Solinge & Henkens 2014; Nivalainen 2020), osassa taas on havaittu, että työelämän ulkopuolella oleva puoliso aikaistaa eläkeaikeita (Eismann ym. 2019). Myös henkilön arvot voivat vaikuttaa eläkesuunnitelmiin. Osa ihmisistä pitää työtä erittäin keskeisenä elämän osa-alueena ja tämän on havaittu myöhentävän eläkeaikeita (Järnefelt & Nivalainen 2016; Nivalainen 2020). Toiset puolestaan arvostavat vapaa-ajan harrastuksia erittäin paljon, ja myös tämä voi vaikuttaa aiottuun eläkkeelle jäämisen ajankohtaan. Aikaisempaa tutkimusta aiheesta ei tiettävästi ole.

Työnantajan asenteet ikääntyviä työntekijöitä kohtaan voivat myös heijastua eläkkeelle jäämisaikeisiin, mutta asenteisiin liittyvät tutkimustulokset vaihtelevat. Mikäli työpaikalla edistetään ikääntyvien pidempään työssä pysymistä, aiottu eläkeikä nousee (van Solinge & Henkens 2014; Järnefelt & Nivalainen 2016; Nivalainen 2020). Joissakin tutkimuksissa ei tosin ole havaittu yhteyttä tämän ja eläkeiän välillä (Henkens & Leenders 2010). Organisaatiossa toteutettujen irtisanomisten on puolestaan havaittu aikaistavan eläkeaikeita (Henkens & Tazelaar 1997; Järnefelt & Nivalainen 2016; Nivalainen 2020).

Yhteenvetona voidaan todeta, että aikaisempien tutkimusten perusteella monet tekijät ohjaavat aiottua eläkeikää. Osa tekijöistä yhdistyy aikaisempiin eläkeaikeisiin, osa puolestaan yhdistyy myöhäisempiin aikeisiin jäädä eläkkeelle. On mielenkiintoista katsoa, pätevätkö aikaisempien tutkimusten havainnot myös vuonna 2018. Näin saadaan selville muun muassa se, onko alimman vanhuuseläkeiän nousu muuttanut joidenkin tekijöiden vaikutusta, joko siten, että aiemmin merkitsevät selittäjät eivät enää selitäkään aiottua eläkeikää, tai siten, että tekijät, joilla ei aiemmin ole havaittu olevan merkitystä, selittävätkin nyt eläkkeelle jäämisaikeita.

3 Aineisto ja aiottu eläkeikä vuosina 2008 ja 2018

3.1 Aineisto

Aineistona käytetään vuosien 2008 ja 2018 Tilastokeskuksen työolotutkimuksia. Aineisto koostuu 50–62 vuotiaista palkansaajista. Ikärajaus perustuu siihen, että aiottua eläkeikää koskeva kysymys on molempina vuosina kysytty vain yli 50-vuotiailta. 63-vuotiaat ja tätä vanhemmat vastaajat jätettiin pois aineistosta, sillä on todennäköistä, että tässä iässä työssä olevat poikkeavat systemaattisesti nuoremmista vastaajista, koska ovat vielä työssä eläkeiän saavutettuaan tai sen jälkeen. Näin ollen vuoden 2008 aineistossa mukana olevat henkilöt ovat syntyneet vuosina 1946–1958 ja vuoden 2018 aineistossa mukana olevat henkilöt ovat syntyneet 1956–1968. Lisäksi mikäli aiottu eläkeikä oli yli 70 vuotta, jätettiin vastaukset huomiomatta, sillä vakuuttamisvelvollisuus päättyy viimeistään 70-vuotiaana. Näitä vastauksia oli vuonna 2008 neljä kappaletta (75–85 vuotta) ja vuonna 2018 kahdeksan kappaletta (72–85 vuotta). Vuoden 2008 lopullisen aineiston kooksi muodostui 1 342 henkilöä ja vuoden 2018 aineistoon kuului 1 378 henkilöä.

Aiottu eläkeikä perustuu vuoden 2008 työolotutkimuksessa kysymykseen F18: ”Missä iässä arvelette itse jääväne kokoaikaiselle eläkkeelle?” Vastaukset on annettu täysinä vuosina. Vuoden 2018 aiottu eläkeikä puolestaan perustuu kahteen erilliseen kysymykseen, F104 ja F18. Kysymys F104: ”Mihin ikään asti voisit myöhentää eläkkeelle jäämistä?” kysyttiin vain niiltä, jotka olivat edellisessä kysymyksessä vastanneet, että voisivat myöhentää eläkkeelle siirtymistään elinaikakertoimen vaikutuksen vuoksi. Vastaukset annettiin vuosina ja kuukausina. Niiltä, jotka eivät aikoneet siirtää eläkkeelle jäämistä elinaikakertoimen vaikutuksen vuoksi, kysyttiin kysymys F18: ”Missä iässä arvelet jääväsi kokoaikaiselle eläkkeelle?” Vastaukset annettiin vuosina ja kuukausina. Kaikille vastaajille oli kerrottu aiemmin kyselyssä (kysymys F101), mikä on vastaajan ikäluokan alin vanhuuseläkeikä vuosina ja kuukausina ja lisäksi tämä kerrottiin uudelleen kysymyksen F104 yhteydessä. Oman ikäluokansa alimmasta vanhuuseläkeiästä oli tietoinen 80 prosenttia vastaajista (F101).

Vuonna 2008 kaikkien aineistoon kuuluvien alin vanhuuseläkeikä oli 63 vuotta. Vuonna 2018 alin vanhuuseläkeikä vaihtelee syntymävu-

den mukaan (taulukko 1). Vuonna 1956 syntyneillä alin vanhuuseläkeikä oli 63 vuotta ja 6 kuukautta, vuosina 1962–1964 syntyneillä 65 vuotta ja vuonna 1968 syntyneillä 65 vuotta ja 6 kuukautta.

Taulukko 1.

Alin vanhuuseläkeikä syntymävuoden mukaan tämän tutkimuksen aineistossa vuonna 2018.

Syntymävuosi	Alin vanhuuseläkeikä
1956	63 v 6 kk
1957	63 v 9 kk
1958	64 v
1959	64 v 3 kk
1960	64 v 6 kk
1961	64 v 9 kk
1962–1964	65 v
1965	65 v 2 kk
1966	65 v 3 kk
1967	65 v 4 kk
1968	65 v 6 kk

Aineistot ovat monilta osin varsin samankaltaisia molempina vuosina (taulukko 2). Naisia on hieman yli puolet vastaajista. Vuonna 2018 ikärakenne on hieman vanhempi kuin vuonna 2008, nuorimpia vastaajia on hieman vähemmän ja vanhimpia hieman enemmän, mutta erot eivät ole suuria. Koulutusrakenteessa on tarkasteluvuosien välillä tapahtunut melko suuri muutos: vuonna 2008 viidesosa oli perusasteen koulutuksen varassa, vuonna 2018 perusteen koulutettujen osuus oli alle kymmenen prosenttia. Vastaavasti ylemmän korkea-asteen tutkinnon suorittaneita oli vuonna 2008 vain kymmenesosa vastaajista, vuonna 2018 osuus oli liki kaksinkertainen. Työntekijäasemassa olevia oli molempina vuosina noin 30 prosenttia ja ylempiä toimihenkilöitä suunnilleen saman verran. Yleisin sosioekonominen asema oli molempina vuosina alempi toimihenkilö, joita oli kaksi viidestä. Yksityisellä sektorilla työskenteli molempina vuosina kolme viidestä.

Molempina vuosina neljällä viidestä oli oman arvionsa mukaan hyvä työkyky (työkyvyn pistemäärä 8–10 asteikolla 0–10). Työttömyyskokemus on yleistynyt ajan myötä: vuonna 2018 työttömyys oli liki kaksi kertaa yleisempää kuin vuonna 2008. Työttömänä edellisen viiden vuoden aikana oli ollut liki joka viides vastaaja vuonna 2018.

Kolmella neljästä oli puoliso ja valtaosan puoliso oli työssä. Työn merkitys on lisääntynyt vuoden 2008 jälkeen, vuonna 2018 ansiotyö oli erittäin tärkeä elämän osa-alue kahdelle kolmesta vastaajasta, vuonna 2008 vastaava osuus oli alle kolme viidestä. Vapaa-ajan harrastuksia erittäin tärkeinä piti kaksi viidestä vastaajasta molempina vuosina.

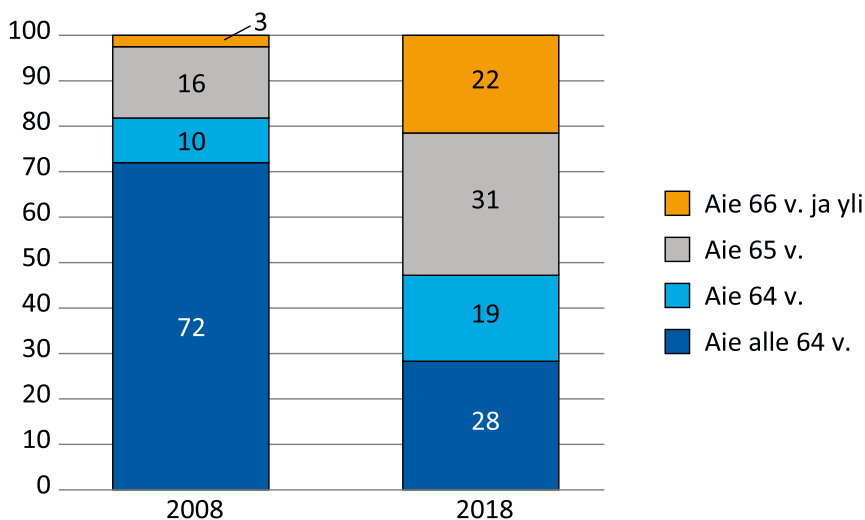
Ikääntyneiden työssä pysymisen edistämisessä ei ole kymmenessä vuodessa tapahtunut käytännössä minkäänlaista muutosta. Molempina vuosina noin 30 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että hänen työpaikallaan edistetään ikääntyneiden pidempään työssä pysymistä. Sekä vuonna 2008 että vuonna 2018 noin neljäsosa vastaajista ilmoitti, että työpaikalla oli ollut irtisanomisia viimeksi kuluneiden kolmen vuoden aikana.

3.2 Kuvaileva tarkastelu: Aiottu eläkeikä vuosina 2008 ja 2018

Seuraavaksi tarkastellaan aiotun eläkeiän jakaumaa vuonna 2008 ja 2018 (kuvio 1). Vuonna 2008 valtaosa vastaajista, 70 prosenttia, aikoi jäädä eläkkeelle alle 64-vuotiaana. 64-vuotiaana eläkkeelle aikoi joka kymmenes ja 65-vuotiaana noin 16 prosenttia. Aikaisintaan 66-vuotiaana eläkkeelle aikovien osuus oli vain kolme prosenttia. Tilanne oli vuonna 2018 täysin päinvastainen; alle 64-vuotiaana eläkkeelle aikoi jäädä vain 30 prosenttia. Joka viides aikoi eläkkeelle 64-vuotiaana, vajaa kolmannes 65-vuotiaana ja viidesosa aikaisintaan 66-vuotiaana.

Kuvio 1.

Aiottu eläkeikä vuonna 2008 ja 2018, % vastanneista.



Vuonna 2008 keskimääräinen aiottu eläkeikä oli 62,7 vuotta (62 vuotta ja 8 kuukautta) (taulukko 2). Vuonna 2018 keskimääräinen aiottu eläkeikä oli liki kaksi vuotta korkeampi, 64,6 vuotta (64 vuotta 7 kuukautta). Miehet aikoivat molempina vuosina jäädä eläkkeelle suunnilleen samassa iässä kuin naiset ja molemmilla sukupuolilla aiottu eläkeikä on kohonnut noin kaksi vuotta tarkastelujaksolla.

län mukaan tarkasteltuna aiottu eläkeikä on muuttunut selvästi. Vuonna 2008 vanhimmat vastaajat aikoivat jäädä eläkkeelle nuorempia vastaajia vanhempina ja vasta alimman eläkeiän (63 vuotta) jälkeen. Vuonna 2018 puolestaan nuorimmat vastaajat aikoivat jäädä eläkkeelle vanhempina kuin vanhemmat vastaajat. Nuorimmilla vastaajilla aiottu eläkeikä onkin kohonnut kaikkein eniten, 2,5 vuotta. Vanhimpien vastaajien aiottu eläkeikä oli tarkastelujaksolla noussut vain puolella vuodella. Tämä heijastaa alimman vanhuuseläkeiän nousua, nuorimmilla vastaajilla alin eläkeikä on vähintään 65 vuotta, kun vanhimmilla vastaajilla se oli korkeintaan 63 vuotta 9 kuukautta. län positiivinen yhteys aiottuun eläkeikään näkyy kuitenkin siinä, että toisin kuin nuorimmat vastaajat, vanhimmat vastaajat aikoivat jäädä eläkkeelle alinta eläkeikänsä myöhemmin myös vuonna 2018.

Taulukko 2.

Selittävien muuttujien jakaumat työolotutkimuksen 2008 ja 2018 aineistossa ja keskimääräinen aiottu eläkeikä vuosina 2008 ja 2018 sekä erotus aiottussa eläkeiässä tarkasteluvuosien välillä.

	Osuudet aineistossa (%)		Keskimääräinen aiottu eläkeikä		
	2008	2018	2008	2018	Erotus
Yhteensä (N)	1 342	1 378	62,7	64,6	1,9
Sukupuoli					
Mies	42,2	45,1	62,5	64,6	2,1
Nainen	57,8	54,9	62,7	64,6	1,9 ns
Ikä, vuotta					
50–56	60,6	55,0	62,3	64,8	2,5
57–60	30,0	31,3	62,9	64,4	1,5 ***
61–62	9,4	13,7	63,8	64,3	0,5 ***
Koulutus					
Perusaste	20,6	8,7	62,4	64,3	1,9
Keskiaste	38,5	40,3	62,5	64,3	1,8 ns
Alempi korkea-aste	30,5	33,5	62,7	64,6	1,9 ns
Ylempi korkea-aste	10,4	17,5	63,3	65,2	1,9 ns



	OsuuDET aineistossa (%)		Keskimääräinen aiottu eläkeikä		Erotus
	2008	2018	2008	2018	
Sosioekonominen asema					
Työntekijä	30,8	28,8	62,3	64,3	2,0
Alempi toimihenkilö	42,8	41,7	62,8	64,5	1,7 ns
Ylempi toimihenkilö	26,4	29,5	62,9	64,9	2,0 ns
Sektori					
Yksityinen	56,0	60,6	62,4	64,6	2,2
Julkinen	44,0	39,4	63,0	64,6	1,6 **
Hyvä työkyky					
Kyllä	79,9	81,8	62,8	64,8	2,0
Ei	20,1	18,2	62,0	63,6	1,6 ns
Sairaslomalla edellisen vuoden aikana (yli 20 pv)					
Kyllä	13,6	10,3	62,3	63,8	1,5
Ei	86,4	89,7	62,7	64,7	2,0 ns
Työttömyyskokemus edellisen 5 vuoden aikana					
Kyllä	11,0	18,2	62,4	64,8	2,4
Ei	89,0	81,8	62,7	64,5	1,8 +
Perhetilanne					
Ei puolisoa	21,9	25,8	62,8	64,6	1,8
Puoliso työssä	60,1	56,5	62,5	64,7	2,2 +
Puoliso ei työssä	18,0	17,7	62,8	64,3	1,5 ns
Työ erittäin tärkeää					
Kyllä	56,0	66,3	62,8	64,9	2,1
Ei	44,0	33,7	62,5	64,0	1,5 **
Vapaa-ajan harrastukset erittäin tärkeitä					
Kyllä	44,0	43,4	62,6	64,5	1,9
Ei	56,0	56,6	62,7	64,6	1,9 ns
Ikääntyneiden työssä pysymistä edistetään					
Kyllä	29,5	30,8	62,8	64,7	1,9
Ei	70,5	69,2	62,6	64,5	1,9 ns
Työpaikalla irtisanomisia					
Kyllä	22,7	24,8	62,1	64,5	2,4
Ei	77,3	75,2	62,8	64,6	1,8 **

Vuosien 2008 ja 2018 aiottu eläkeiän erotuksen tilastollinen merkitsevyys eri ryhmien välillä: ns ei merkitsevä, + $p < 0,10$ * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$.

Aiottu eläkeikä vaihtelee koulutuksen mukaan. Ylemmän korkea-asteen tutkinnon suorittaneet aikoivat molempina vuosina eläkkeelle reilut puoli vuotta keskimääräistä myöhemmin, perusasteen ja keskiasteen koulutetut puolestaan hieman keskimääräistä aiemmin. Aiottu eläkeikä on kuitenkin kohonnut kaikilla koulutustasoilla suunnilleen saman verran, vajaat kaksi vuotta. Myös ylemmät toimihenkilöt aikoivat eläkkeelle hieman keskimääräistä myöhemmin. Vastaavasti työntekijäasemassa olevat aikoivat eläkkeelle hieman keskimääräistä aiemmin. Molemmilla ryhmillä aiottu eläkeikä on kuitenkin kohonnut suunnilleen kahdella vuodella eli keskimääräistä tahtia.

Vuonna 2008 julkisella sektorilla aiottiin eläkkeelle myöhemmin kuin yksityisellä sektorilla, mutta yksityisellä sektorilla aiottu eläkeikä on tarkasteluvoosien välillä kohonnut keskimääräistä nopeammin ja vuonna 2018 sekä julkisen että yksityisen sektorin aiottu eläkeikä oli keskimääräisellä tasolla. Ne, joilla on hyvä työkyky, aikoivat eläkkeelle myöhemmin molempina vuosina, mutta aiotun eläkeiän ero heikomman työkyvyn omaaviin on kasvanut tarkastelujaksolla. Vuonna 2018 hyväksi työkykynsä kokevat aikoivat eläkkeelle yli vuoden myöhemmin kuin työkykynsä heikommaksi kokevat. Aiottu eläkeikä oli selvästi matalampi niillä, joilla oli yli 20 päivän kestäviä sairauspoissaoloja edellisen vuoden aikana. Erityisen selvä sairauspoissaolojen aiottua eläkeikää alentava vaikutus oli vuonna 2018.

Vuonna 2008 työttömyyskokemus madalsi aiottua eläkeikää, mutta työttömyyttä kokeneiden aiottu eläkeikä on noussut keskimääräistä nopeammin ja vuonna 2018 työttöminä olleiden aiottu eläkeikä oli hivenen korkeampi kuin niiden, joilla työttömyyskokemusta ei ollut. Perhetilanne ei juurikaan vaikuta aiottuun eläkeikään. Vuonna 2008 ne, joilla ei ollut puolisoa, aikoivat eläkkeelle samassa iässä kuin ne, joiden puoliso ei ollut työssä, mutta tässä ryhmässä aiottu eläkeikä on noussut keskimääräistä hitaammin. Vastaavasti niillä, joilla puoliso oli työssä, aiottu eläkeikä on noussut kaikkein eniten. Vuonna 2018 ne, joilla ei ollut puolisoa ja ne, joiden puoliso oli työssä, aikoivat eläkkeelle likimain samassa iässä. Sen sijaan ne, joiden puoliso ei ollut työssä, aikoivat eläkkeelle hieman keskimääräistä aiemmin. Ero ei kuitenkaan ole suuri.

Ne, joille ansiotyö on erittäin tärkeä elämän osa-alue, aikoivat eläkkeelle molempina vuosina keskimääräistä myöhemmin. Tässä ryhmässä aiottu eläkeikä on noussut selvästi enemmän kuin niillä, joille ansiotyö on vähemmän tärkeää ja samalla näiden ryhmien välinen ero on kasvanut tarkastelujaksolla. Vuonna 2018 työn erittäin tärkeäksi kokevat aikoivat eläk-

keelle liki vuoden myöhemmin kuin ne, joille työ ei ole niin tärkeää. Vapaa-ajan harrastusten tärkeys ei juurikaan vaikuta aiottuun eläkeikään kumpanakaan vuonna.

Ne, jotka kokevat, että heidän työpaikallaan edistetään ikääntyvien työssä pysymistä, aikoivat molempina vuosina hieman myöhemmin eläkkeelle kuin päinvastoin kokevat. Ero ei kuitenkaan ole suuri. Vuonna 2008 niillä, joiden työpaikalla on ollut irtisanomisia, aiottu eläkeikä oli hieman matalampi kuin tilanteessa, jossa irtisanomisia ei ole ollut. Ero ryhmien välillä on kuitenkin kaventunut selvästi tarkastelujaksolla, sillä niiden, joiden työpaikalla on ollut irtisanomisia, aiottu eläkeikä on noussut keskimääräistä enemmän. Vuonna 2018 sekä ne, joiden työpaikalla oli ollut irtisanomisia, että ne, joiden työpaikalla ei ollut toteutettu irtisanomisia, aikoivat eläkkeelle suunnilleen keskimääräisessä iässä.

4 Mallitarkastelu: Aiotun eläkeiän muutos vuosina 2008–2018

Seuraavaksi tarkastellaan aiottua eläkeikää vuosina 2008 ja 2018 tilastollisen mallinnuksen keinoin. Selitettävänä muuttujana on aiottu eläkeikä vuosina ja kuukausina. Tässä yhteydessä tarkastellaan sekä aiotun eläkeiän muutosta vuosien 2008 ja 2018 välillä että alimman vanhuuseläkeiän muutoksen vaikutusta aiottuun eläkeikään. Tarkastelut tehdään lineaarisen regressiomallin avulla.

Aloitetaan tarkastelu katsomalla, miten aiottu eläkeikä on muuttunut vuodesta 2008 vuoteen 2018 (taulukko 3). Mallissa 1 on vakioitu vain tarkasteluvuosi. Tuloksista nähdään, että vuonna 2018 aiottu eläkeikä on lähes kaksi vuotta korkeampi kuin vuonna 2008 (kerroin 1,925). Tarkemmin sanottuna vuonna 2018 aiottu eläkeikä on vuoden ja 11 kuukautta korkeampi kuin vuonna 2008. Mallissa 2 puolestaan on vakioitu vain alin vanhuuseläkeikä. Sen avulla nähdään, miten alimman eläkeiän nousu on muuttanut aiottua eläkeikää. Kerroin 0,974 kertoo, että aiottu eläkeikä on noussut lähes samassa tahdissa alimman vanhuuseläkeiän nousun kanssa. Toisin sanoen, jos alin vanhuuseläkeikä on noussut esimerkiksi vuodella, aiottu eläkeikä on myös noussut lähes vuodella.

Taulukko 3.

Aiottu eläkeikä (vuotta ja kk), lineaarisen regression kertoimet ja keskivirheet (suluissa), vuosien 2008 ja 2018 työolotutkimukset.

	Malli 1	Malli 2	Malli 3	Malli 4
Vuosi 2018	1,925*** (0,085)		1,759*** (0,086)	
Alin vanhuuseläkeikä, vuotta ja kk		0,974*** (0,045)		1,016*** (0,045)
Nainen			-0,003 (0,093)	0,014 (0,092)
Ikä vuosina			0,044*** (0,012)	0,128*** (0,012)
Koulutus (ref. Perusaste)				
Keskiaste			0,024 (0,129)	0,040 (0,127)
Alempi korkea-aste			0,180 (0,148)	0,187 (0,146)
Ylempi korkea-aste			0,660** (0,193)	0,613** (0,191)



	Malli 1	Malli 2	Malli 3	Malli 4
Sosioekonominen asema (ref. Työntekijä)				
Alempi toimihenkilö			0,186 (0,116)	0,197 ⁺ (0,115)
Ylempi toimihenkilö			0,159 (0,148)	0,181 (0,146)
Sektori (ref. Yksityinen)				
Julkinen			0,088 (0,093)	0,096 (0,092)
Hyvä työkyky			0,889 ^{***} (0,108)	0,895 ^{***} (0,106)
Sairaslomalla edellisen vuoden aikana (yli 20 pv)			-0,354 ^{**} (0,130)	-0,353 ^{**} (0,128)
Työttömänä edellisen 5 vuoden aikana			0,170 (0,120)	0,188 (0,118)
Perhetilanne (ref. Puoliso työssä)				
Ei puolisoa			0,113 (0,102)	0,116 (0,100)
Puoliso ei työssä			-0,055 (0,115)	-0,081 (0,114)
Työ erittäin tärkeää			0,491 ^{***} (0,085)	0,481 ^{***} (0,084)
Vapaa-ajan harrastukset erittäin tärkeitä			-0,162 ⁺ (0,083)	-0,179* (0,082)
Ikääntyneiden työssä pysymistä edistetään			0,213* (0,090)	0,202* (0,089)
Työpaikalla irtisanomisia			-0,268 ^{**} (0,101)	-0,281 ^{**} (0,100)
Vakio	62,653 (0,061)	1,451 (2,859)	59,00 (0,679)	-9,662 (3,099)
N	2 720	2 720	2 718	2 718
R ²	0,159	0,148	0,220	0,240

Erojen tilastollinen merkitsevyys: ⁺ p < 0,10 * p < 0,05, ** p < 0,01, *** p < 0,001.

Malleissa 3 ja 4 on vakioitu lisäksi muita tekijöitä, joiden tiedetään aieman tutkimuksen perusteella vaikuttavan aiottuun eläkeikään. Muiden tekijöiden vakioinnin jälkeen aiottuun eläkeikään ero tarkasteluvuosien välillä pienenee hieman, mutta vuonna 2018 aiottua eläkeikä on yhä vuoden ja 9 kuukautta korkeampi kuin vuonna 2008 (kerroin 1,759). Alimman vanhuuseläkeikään nousun vaikutus aiottuun eläkeikään sen sijaan vahvistuu hivenen, kun muut tekijät on vakioitu. Mallin 4 perusteella alimman

vanhuuseläkeiän nousu esimerkiksi vuodella on nostanut aiottua eläkeikää hieman yli vuodella (kerroin 1,016).

Tässä tarkastelussa sukupuoli ei ole yhteydessä aiottuun eläkeikään, eli miesten ja naisten välillä ei ole eroa. Sen sijaan vastaajan ikä vaikuttaa: mitä vanhempi vastaaja on, sitä korkeampi on aiottu eläkeikä. Myös koulutus on yhteydessä aiottuun eläkeikään. Ylemmän korkea-asteen koulutetuilla aiottu eläkeikä on korkeampi kuin muilla koulutustasoilla. Aiottu eläkeikä ei juurikaan vaihtelee sosioekonomisen aseman mukaan, vaikkakin mallissa 4 alempi toimihenkilöasema yhdistyy heikosti merkitsevästi korkeampaan aiottuun eläkeikään. Myöskään työskentelysektori ei ole yhteydessä aiottuun eläkeikään.

Hyvä työkyky nostaa aiottua eläkeikää selvästi. Hyväksi työkykynsä kokevat aikovat eläkkeelle lähes vuoden myöhemmin kuin ne, jotka eivät koe työkykyään hyväksi. Pitkät sairauspoissaolot edellisen vuoden aikana puolestaan alentavat aiottua eläkeikää. Sen sijaan työttömyyskokemus edellisen viiden vuoden aikana ei vaikuta aiottuun eläkeikään: ne, joilla työttömyyskokemusta on, aikovat eläkkeelle samassa iässä kuin ne, joilla työttömyyttä ei ole taustalla.

Perhetilanne ei ole yhteydessä aiottuun eläkeikään. Sekä ne, joilla ei ole puolisoa, että ne, joilla puoliso on työssä, työttömänä tai työvoiman ulkopuolella, aikovat eläkkeelle samassa iässä. Ansiotyön merkitys sen sijaan vaikuttaa eläkeaikeisiin: mikäli vastaaja kokee ansiotyön merkityksen elämässään erittäin tärkeäksi, aiottu eläkeikä nousee liki puolella vuodella. Sen sijaan vapaa-ajan harrastusten tärkeys elämässä alentaa aiottua eläkeikää.

Myös työpaikan asenteet ikääntyviä työntekijöitä kohtaan ovat yhteydessä aiottuun eläkeikään. Jos vastaaja kokee, että työpaikalla edistetään ikääntyvien työssä jatkamista nykyistä pidempään, aiottu eläkeikä nousee. Sen sijaan työpaikalla lähimenneisyudessa tapahtuneet irtisanomiset vähentävät työssä pidempään jatkamisaikeita eli laskevat aiottua eläkeikää.

5 Mallitarkastelu: Aiottu eläkeikä vuonna 2018

Seuraavaksi katsotaan tarkemmin aiottua eläkeikää vuonna 2018. Aiotun eläkeiän taustatekijöitä tarkastellaan tilastollisen mallinnuksen keinoin. Näin saadaan selville, mitkä taustatekijät selittävät eläkeaikeita ja miten eri tekijät ovat yhteydessä aiottuun eläkeikään, kun muiden tekijöiden vaikutus on vakioitu. Tarkastelussa on ensin aiottu eläkeikä suhteessa omaan alimpaan vanhuuseläkeikään. Tämän jälkeen katsotaan tarkemmin aiko- muksia jäädä eläkkeelle tietystä iässä.

5.1 Eläkkeelle ennen omaa alinta vanhuuseläkeikää vai vasta oman eläkeiän jälkeen?

Katsotaan ensin aiottua eläkeikää suhteessa omaan alimpaan vanhuuseläkeikään.² Tällöin tarkastelussa on, kuka aikoo jäädä eläkkeelle vähintään kolme kuukautta ennen omaa alinta vanhuuseläkeikänsä, kuka aikoo jatkaa työssä vähintään kolme kuukautta oman alimman vanhuuseläkeikänsä jälkeen ja kuka aikoo jäädä eläkkeelle suunnilleen alimmassa vanhuuseläkeiässään (± 3 kk). Aikaisemmasta tarkastelusta poiketen selittävä- nä muuttujana tässä tarkastelussa on vastaajan alin vanhuuseläkeikä tasa- vuosina. Alimman vanhuuseläkeiän luokat on muodostettu siten, että esimerkiksi niille, joiden alin vanhuuseläkeikä on vähintään 64 vuotta, mutta alle 65 vuotta, alimmaksi vanhuuseläkeiäksi on määritelty 64 vuotta.

Aiottua eläkeikää suhteessa omaan alimpaan vanhuuseläkeikään tarkas- tellaan multinomial logit -mallilla (taulukko 4). Mallin selitysaste (Pseu- do $R^2=0,089$) on melko heikko. Tulokset on esitetty marginaalivaikutuksi- na, jotka kuvaavat, miten tietty tekijä vaikuttaa tapahtuman todennäköisyy- teen. Esimerkiksi ne, joilla alin vanhuuseläkeikä on 64 vuotta, aikovat eläk- keelle ennen omaa alinta vanhuuseläkeikää 14,4 prosenttiyksikköä toden- näköisemmin kuin ne, joilla alin vanhuuseläkeikä on 63 vuotta.

² Tarkastelusta on jätetty pois ne, joilla on tavallisuudesta poikkeava eläkeikä, esimerkiksi julkisen sektorin ammatillinen tai henkilökohtainen eläkeikä, koska aineistossa ei ole tietoa siitä, mikä tämä poikkeava eläkeikä on (23 henkilöä).

Tuloksista nähdään, että verrattuna niihin, joiden alin vanhuuseläkeikä on 63 vuotta, ne, joilla alin vanhuuseläkeikä on 64 tai 65 vuotta, aikovat useammin jäädä eläkkeelle ennen omaa alinta vanhuuseläkeikää ja harvemmin vasta alimman vanhuuseläkeiän jälkeen. Myös sukupuoli vaikuttaa eläkeaikeisiin. Naiset aikovat useammin jäädä eläkkeelle omassa vanhuuseläkeiässään, miehet taas useammin vasta oman vanhuuseläkeiän jälkeen. Koulutus ei tässä tarkastelussa nouse vahvasti merkitseväksi selittäjäksi. Ylemmän korkea-asteen koulutus vähentää taipumusta aikoa eläkkeelle ennen omaa eläkeikänsä, mutta ei ole yhteydessä aikomuksiin jäädä eläkkeelle vasta oman vanhuuseläkeikänsä jälkeen.

Sosioekonominen asema heijastuu eläkeaikeisiin. Ylempillä ja alemmilla toimihenkilöillä aikeet jäädä eläkkeelle omassa vanhuuseläkeiässä ovat harvinaisempia kuin työntekijöillä. Ylemmät toimihenkilöt aikovat useammin jatkaa työssä yli oman alimman vanhuuseläkeikänsä. Myös alemmilla toimihenkilöillä on taipumusta ajatella jäävänsä eläkkeelle vasta oman vanhuuseläkeikänsä jälkeen. Toisaalta sekä alemmat että ylemmät toimihenkilöt aikovat hivenen työntekijäasemassa olevia useammin eläkkeelle myös ennen omaa vanhuuseläkeikäänsä. Työskentelysektorilla on myös merkitystä: yksityisellä sektorilla aiotaan julkista sektoria useammin eläkkeelle ennen omaa vanhuuseläkeikää.

Taulukko 4.

Aikomus jäädä eläkkeelle ennen omaa alinta vanhuuseläkeikää, alimman vanhuuseläkeiän tienoilla ja alimman vanhuuseläkeiän jälkeen, multinominal logit -mallin marginaalivaikutukset ja keskvirhe (suluissa), vuoden 2018 työolotutkimus.

	Ennen alinta vanhuuseläkeikää	Alimmassa vanhuuseläkeiässä	Alimman vanhuuseläkeiän jälkeen
Alin vanhuuseläkeikä (ref. 63 vuotta)			
64 vuotta	0,144*** (0,026)	0,020 (0,043)	-0,164*** (0,041)
65 vuotta	0,226*** (0,024)	-0,040 (0,040)	-0,185*** (0,039)
Nainen	-0,001 (0,025)	0,065* (0,030)	-0,063* (0,027)
Koulutus (ref. Perusaste)			
Keskiaste	0,041 (0,043)	0,004 (0,050)	-0,045 (0,045)
Alempi korkea-aste	-0,005 (0,046)	-0,017 (0,055)	0,022 (0,050)
Ylempi korkea-aste	-0,090 ⁺ (0,051)	0,000 (0,066)	0,090 (0,061)



	Ennen alinta vanhuuseläkeikää	Alimmassa vanhuuseläkeiässä	Alimman vanhuuseläkeiän jälkeen
Sosioekonominen asema (ref. Työntekijä)			
Alempi toimihenkilö	0,052+ (0,029)	-0,110** (0,038)	0,058+ (0,034)
Ylempi toimihenkilö	0,068+ (0,038)	-0,193*** (0,047)	0,125** (0,043)
Sektorit (ref. Yksityinen)			
Julkinen	-0,062* (0,025)	0,028 (0,030)	0,034 (0,027)
Hyvä työkyky	-0,147*** (0,032)	-0,005 (0,036)	0,152*** (0,029)
Sairaslomalla edellisen vuoden aikana (yli 20 pv)	0,088* (0,040)	-0,024 (0,045)	-0,064 (0,040)
Työttömänä edellisen 5 vuoden aikana	-0,030 (0,028)	-0,025 (0,035)	0,055+ (0,032)
Perhetilanne (ref. Puoliso työssä)			
Ei puolisoa	0,014 (0,027)	-0,086** (0,032)	0,072* (0,030)
Puoliso ei työssä	0,028 (0,032)	-0,030 (0,037)	0,003 (0,033)
Työ erittäin tärkeää	-0,114*** (0,024)	-0,053+ (0,028)	0,167*** (0,024)
Vapaa-ajan harrastukset erittäin tärkeitä	0,027 (0,022)	0,028 (0,027)	-0,055* (0,024)
Ikääntyneiden työssä pysymistä edistetään	-0,043+ (0,024)	-0,007 (0,029)	0,049+ (0,026)
Työpaikalla irtisanomisia	0,025 (0,027)	-0,019 (0,032)	-0,006 (0,028)
N	319 (24 %)	613 (45 %)	421 (31 %)
Model Chi2(36)	255,06***		
Pseudo R ²	0,089		

Erojen tilastollinen merkitsevyys: + $p < 0,10$ * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$.

Positiivinen marginaalivaikutus ilmaisee, että kyseinen tekijä lisää tapahtuman todennäköisyyttä. Miinusmerkkinen vaikutus puolestaan kertoo, että tekijä vähentää tapahtuman todennäköisyyttä.

Hyvä työkyky vähentää aikeita jäädä eläkkeelle ennen omaa alinta vanhuuseläkeikää ja lisää aikeita jatkaa työssä alimman vanhuuseläkeiän jälkeen. Heikommaksi työkykynsä kokevat aikovat siis useammin jäädä eläkkeelle ennen alinta vanhuuseläkeikäänsä. Myös pidempi sairaste-

lu edellisen vuoden aikana lisää aikeita jäädä eläkkeelle ennen omaa vanhuuseläkeikää. Työttömyyskokemus osoittautuu olevan heikosti yhteydessä aikomuksiin eläköityä vasta oman vanhuuseläkeiän jälkeen. Myös perhetilanne vaikuttaa: yksin elävät aikovat parisuhteessa olevia useammin jatkaa työssä yli alimman vanhuuseläkeikänsä.

Mikäli ansiotyö on erittäin tärkeä elämän osa-alue, aikomukset jäädä eläkkeelle ennen omaa alinta vanhuuseläkeikää vähenevät ja aikomukset myöhentää eläkkeelle jäämistä oman vanhuuseläkeiän yli lisääntyvät. Ne, joiden ansiotyö on vähemmän tärkeää, aikovat siis useammin eläkkeelle ennen alinta vanhuuseläkeikäänsä. Vapaa-ajan harrastusten tärkeys puolestaan vähentää aikeita jäädä eläkkeelle vasta oman alimman vanhuuseläkeiän jälkeen.

Ikääntyneiden työssä pysymisen edistäminen on heikosti merkitsevässä yhteydessä aiottuun eläkeikään: jos ikääntyvien työssä pidempään jatkamista edistetään, aikeet jäädä eläkkeelle ennen omaa vanhuuseläkeikää vähenevät ja aikomukset jatkaa työssä yli oman vanhuuseläkeiän lisääntyvät. Työpaikalla toteutetut irtisanomiset eivät ole yhteydessä aiottuun eläkeikään tässä tarkastelussa.

5.2 Missä iässä eläkkeelle?

Seuraavaksi tarkastellaan tarkemmin, missä iässä aiotaan jäädä eläkkeelle. Selitettävänä muuttujana on aiottu eläkeikä jaoteltuna neljään eri luokkaan: alle 64 vuotta, 64 vuotta, 65 vuotta ja 66 vuotta tai yli. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että jos aiottu eläkeikä oli esimerkiksi vähintään 64 vuotta, mutta alle 65 vuotta, aiotuksi eläkeiäksi määriteltiin 64 vuotta.

Ennen mallitarkastelua katsotaan, miten eläkeaikamus suhteessa omaan alimpaan vanhuuseläkeikään on yhteydessä aikomuksiin jäädä eläkkeelle tietyssä iässä (taulukko 5). Tarkastelussa havaitaan, että niistä, jotka aikovat eläkkeelle ennen omaa alinta vanhuuseläkeikää, 90 prosenttia aikoi jäädä eläkkeelle ennen 64 vuoden ikää, loput ikävälillä 64–65 vuotta. Vastaavasti niistä, jotka aikovat jäädä eläkkeelle oman vanhuuseläkeikänsä jälkeen, 70 prosenttia aikoi eläkkeelle 66-vuotiaana tai vanhempana, vajaa kymmenen prosenttia 64-vuotiaana ja reilu 20 prosenttia 65-vuotiaana. Toisella tavalla katsottuna niistä, joiden aiottu eläkeikä oli 64 vuotta, reilu kymmenesosa oli jäämässä eläkkeelle alimman vanhuuseläkeikänsä jälkeen, ja niistä, jotka aikovat eläkkeelle 65-vuotiaana, viidesosa oli jää-

mässä eläkkeelle alimman vanhuuseläkeiän jälkeen. Tässä osiossa esitetyt tulokset ovat tästä syystä osittain samanlaiset kuin edellä esitettyssä tarkastelussa, mutta joissain kohtaa ilmenee myös eroja.

Taulukko 5.

Aiottu eläkeikä, jos aikoo eläkkeelle ennen omaa alinta vanhuuseläkeikää, omassa vanhuuseläkeiässä tai oman alimman vanhuuseläkeiän jälkeen, lukumäärä ja osuus (%).

	Aiottu eläkeikä alle 64 v	Aiottu eläkeikä 64 v	Aiottu eläkeikä 65 v	Aiottu eläkeikä 66 v ja yli	Yhteensä
Ennen omaa alinta vanhuuseläkeikää	287 (90 %) (78 %)	21 (7 %) (8 %)	11 (3 %) (2 %)	-	319 (100 %) (24 %)
Alimmassa vanhuuseläkeiässä	83 (14 %) (22 %)	203 (33 %) (79 %)	327 (53 %) (76 %)	-	613 (100 %) (45 %)
Alimman vanhuuseläkeiän jälkeen	-	33 (8 %) (13 %)	93 (22 %) (22 %)	295 (70 %) (100 %)	421 (100 %) (31 %)
Yhteensä	370 (27 %) (100 %)	257 (19 %) (100 %)	431 (32 %) (100 %)	295 (22 %) (100 %)	1 353 (100 %) (100 %)

Aikomuksia jäädä eläkkeelle tietyssä iässä tarkastellaan multinomial logit-mallilla (taulukko 6). Mallin selitysaste (Pseudo $R^2=0,203$) on varsin kohutuullinen ja selvästi parempi kuin edellä esitettyssä omaan vanhuuseläkeikään suhteutetussa tarkastelussa. Tulokset on esitetty marginaalivaikutuksina, jotka kuvaavat, miten tietty tekijä vaikuttaa tapahtuman todennäköisyyteen. Esimerkiksi ne, joilla alin vanhuuseläkeikä on 64 vuotta, aikovat eläkkeelle 64-vuotiaana 30,4 prosenttiyksikköä todennäköisemmin kuin ne, joilla alin vanhuuseläkeikä on 63 vuotta.

Tuloksista nähdään, että alin vanhuuseläkeikä on selvässä yhteydessä aiottuun eläkeikään. Verrattuna niihin, joiden alin vanhuuseläkeikä on 63 vuotta, ne, joiden alin vanhuuseläkeikä on 64 vuotta, aikovat useammin jäädä eläkkeelle 64-vuotiaana. Samoin, mikäli alin vanhuuseläkeikä on 65 vuotta, eläkeaikomukset 65 vuoden iässä lisääntyvät. Toisaalta tuloksista nähdään myös, että verrattuna niihin, joiden alin vanhuuseläkeikä on 63 vuotta, ne, joiden alin vanhuuseläkeikä on 64 tai 65 vuotta, aikovat useammin jatkaa työssä vähintään 66-vuotiaaksi.

Naiset suunnittelevat harvemmin jatkavansa työssä 66 vuoden ikään tai tätä pidempään ja aikovat useammin eläkkeelle 64-vuotiaana. Miehet siis suunnittelevat useammin jäävänsä eläkkeelle vasta aikaisintaan 66-vuotiaana. Aiottu eläkeikä vaihtelee myös koulutuksen mukaan; ylempään kor-

kea-asteen tutkinnon suorittaneet aikovat useammin eläkkeelle vasta 66 vuoden iässä tai vanhempana ja heillä on taipumusta harvemmin aikoa jäädä eläkkeelle alle 64-vuotiaana.

Myös sosioekonominen asema näkyy aiottussa eläkeiässä. Ylemmät toimihenkilöt aikovat työntekijäasemassa olevia harvemmin eläköityä 64- tai 65-vuotiaana. Vastaavasti he aikovat useammin eläkkeelle vasta 66-vuotiaana tai vanhempana. Toisaalta ylemmillä toimihenkilöillä näyttää olevan taipumusta aikoa jäädä eläkkeelle useammin myös alle 64-vuotiaana. Myös työskentelysektori vaikuttaa eläkesuunnitelmiin; yksityisellä sektorilla aiotaan julkista sektoria useammin jäädä eläkkeelle ennen 64 vuoden ikää.

Taulukko 6.

Aikomus jäädä eläkkeelle alle 64 vuoden, 64 vuoden, 65 vuoden ja 66 vuoden iässä tai sitä vanhempana, multinomial logit -mallin marginaalivaikutukset ja keskivirhe (suluissa), vuoden 2018 työolotutkimus.

	Aiottu eläkeikä alle 64 v	Aiottu eläkeikä 64 v	Aiottu eläkeikä 65 v	Aiottu eläkeikä 66 v ja yli
Alin vanhuuseläkeikä (ref. 63 vuotta)				
64 vuotta	-0,296*** (0,040)	0,304*** (0,037)	-0,136*** (0,035)	0,128*** (0,025)
65 vuotta	-0,232*** (0,039)	-0,174*** (0,030)	0,195*** (0,036)	0,211*** (0,023)
Nainen	-0,009 (0,026)	0,051** (0,020)	0,030 (0,026)	-0,071** (0,024)
Koulutus (ref. Perusaste)				
Keskiaste	0,018 (0,044)	-0,038 (0,031)	0,032 (0,044)	-0,013 (0,039)
Alempi korkea-aste	-0,024 (0,048)	-0,021 (0,035)	-0,008 (0,048)	0,053 (0,043)
Ylempi korkea-aste	-0,105 ⁺ (0,054)	-0,066 (0,042)	0,058 (0,059)	0,113* (0,054)
Sosioekonominen asema (ref. Työntekijä)				
Alempi toimihenkilö	0,018 (0,031)	-0,043 ⁺ (0,025)	-0,014 (0,035)	0,039 (0,030)
Ylempi toimihenkilö	0,075 ⁺ (0,041)	-0,067* (0,031)	-0,090* (0,042)	0,082* (0,037)
Sektori (ref. Yksityinen)				
Julkinen	-0,058* (0,026)	0,035 ⁺ (0,020)	0,029 (0,027)	-0,007 (0,024)



	Aiottu eläkeikä alle 64 v	Aiottu eläkeikä 64 v	Aiottu eläkeikä 65 v	Aiottu eläkeikä 66 v ja yli
Hyvä työkyky	-0,176*** (0,033)	-0,012 (0,022)	0,060+ (0,031)	0,128*** (0,024)
Sairaslomalla edellisen vuoden aikana (yli 20 pv)	0,105** (0,041)	-0,022 (0,027)	-0,052 (0,039)	-0,032 (0,036)
Työttömänä edellisen 5 vuoden aikana	-0,048 (0,029)	-0,005 (0,023)	0,025 (0,032)	0,028 (0,029)
Perhetilanne (ref. Puoliso työssä)				
Ei puolisoa	0,027 (0,028)	-0,039+ (0,020)	-0,043 (0,028)	0,056* (0,026)
Puoliso ei työssä	0,042 (0,032)	-0,023 (0,022)	-0,022 (0,033)	0,003 (0,030)
Työ erittäin tärkeää	-0,140*** (0,025)	0,009 (0,019)	0,008 (0,025)	0,123*** (0,021)
Vapaa-ajan harrastukset erittäin tärkeitä	0,019 (0,023)	0,048** (0,018)	-0,024 (0,024)	-0,043* (0,021)
Ikääntyneiden työssä pysymistä edistetään	-0,053* (0,024)	0,055** (0,020)	-0,036 (0,025)	0,035 (0,023)
Työpaikalla irtisanomisia	-0,012 (0,027)	0,029 (0,022)	-0,010 (0,028)	-0,007 (0,024)
N	390 (28 %)	261 (19 %)	431 (31 %)	296 (21 %)
Model Chi2(54)	764,58***			
Pseudo R ²	0,203			

Erojen tilastollinen merkitsevyys: + $p < 0,10$ * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$.

Positiivinen marginaalivaikutus ilmaisee, että kyseinen tekijä lisää tapahtuman todennäköisyyttä. Miinusmerkkinen vaikutus puolestaan kertoo, että tekijä vähentää tapahtuman todennäköisyyttä.

Työkyky heijastuu eläkeaikeisiin. Hyväksi työkykynsä kokevat aikovat harvemmin jäädä eläkkeelle alle 64-vuotiaana ja aikovat useammin jatkaa työssä 65-vuotiaaksi ja etenkin 66-vuotiaaksi tai vanhemmaksi. Heikomaksi työkykynsä kokevat aikovat siis useammin eläkkeelle alle 64-vuotiaana. Myös ne, joilla on ollut pidempiä sairauspoissaoloja, aikovat muita useammin eläkkeelle alle 64-vuotiaana. Työttömyyskokemus ei ole yhteydessä aiottuun eläkeikään. Sen sijaan perhetilanne vaikuttaa: yksin elävät aikovat useammin jatkaa työssä 66-vuotiaaksi tai sitä vanhemmaksi.

Mikäli ansiotyö on erittäin tärkeää elämässä, aikomukset jatkaa työssä 66-vuotiaaksi tai vanhemmaksi lisääntyvät ja aikeet jäädä eläkkeelle ennen 64 vuoden ikää vähenevät. Toisin sanoen ne, joille ansiotyö on vähemmän tärkeää, aikovat useammin eläkkeelle alle 64-vuotiaana. Samaan tapaan, jos vapaa-ajan harrastukset ovat erittäin tärkeitä, aikeet jatkaa työssä 66-vuotiaaksi tai myöhemmäksi vähenevät ja samalla aikeet jäädä eläkkeelle 64 vuoden iässä lisääntyvät.

Työpaikan asenteet ikääntyviä kohtaan vaikuttavat siten, että mikäli ikään-tyneiden työssä pysymistä edistetään, aikomukset jäädä eläkkeelle alle 64-vuotiaana vähenevät ja eläkeaikomukset 64 vuoden iässä lisääntyvät. Työpaikalla toteutetut irtisanomiset sen sijaan eivät heijastu aiottuun eläkeikään tässäkin tarkastelussa.

6 Yhteenveto

Tässä tutkimuksessa tarkasteltiin eläkeaikeita kahdella eri tavalla. Tarkastelussa oli ensin aiotun eläkeiän muutos vuodesta 2008 vuoteen 2018. Eläkeaikeet tarjoavat mahdollisuuden tarkastella, miten tulevat eläkeläiset ovat sopeuttaneet käytöstään vuoden 2017 eläkeuudistuksen mukanaan tuomiin eläkesääntöjen muutoksiin. Toteutuneeseen eläkkeellesiirtymiskäyttäytymiseen perustuva eläkeuudistuksen vaikutusten arviointi on mahdollista vasta myöhemmin, kun eläkeuudistuksesta on kulunut pidemmän aikaa. Toiseksi kiinnostuksen kohteena oli vuoden 2018 eläkeaikeita selittävät tekijät. Eläkeaikeita tarkasteltiin kahdella tavalla: yhtäältä verrattiin aiottua eläkeikää omaan alimpaan vanhuuseläkeikään, toisaalta tarkasteltiin, missä iässä aiottiin eläkkeelle.

Tutkimuksessa keskityttiin 50–62-vuotiaiden palkansaajien eläkeaikeisiin. Aineistona käytettiin Tilastokeskuksen vuosien 2008 ja 2018 työolotutkimuksia. Vuoden 2008 aineisto koostui 1 342 ja vuoden 2018 aineisto 1 378 palkansaajasta.

Aiottu eläkeikä on noussut samaa tahtia alimman vanhuuseläkeiän nousun kanssa

Ensin tarkasteltiin aiotun eläkeiän muutosta vuodesta 2008 vuoteen 2018. Tulokset osoittavat, että eläkeaikeet ovat myöhentyneet selvästi tarkasteluajanjaksolla. Vuonna 2008 noin 70 prosenttia vastaajista aikoi eläkkeelle alle 64-vuotiaana ja vain vajaa 30 prosenttia aikoi eläkkeelle 64-vuotiaana tai vanhempana. Keskimäärin eläkkeelle aiottiin 62 vuoden 8 kuukauden iässä. Vuonna 2018 tilanne oli päinvastainen: vain vajaa 30 prosenttia aikoi eläkkeelle ennen 64 vuoden ikää ja 64-vuotiaana tai myöhemmin eläkkeelle aikovien osuus oli 70 prosenttia. Keskimääräinen aiottu eläkeikä vuonna 2018 oli liki kaksi vuotta korkeampi kuin vuonna 2008, 64 vuotta 7 kuukautta.

Mallitarkastelut osoittivat, että muiden tekijöiden vakioinnin jälkeen aiottu eläkeikä on noussut liki kahdella vuodella vuodesta 2008 vuoteen 2018. Täsmällisemmin sanottuna aiottu eläkeikä on noussut vuodella ja 9 kuukaudella vuosien 2008 ja 2018 välillä. Lisäksi havaittiin, että aiottu eläke-

ikä on noussut samaa tahtia kuin alin vanhuuseläkeikä. Käytännössä siis esimerkiksi vuoden nousu alimmassa vanhuuseläkeiässä on nostanut aiotua eläkeikää vuodella. Näyttää siis siltä, että vuoden 2017 eläkeuudistuksen tavoitteet eläkkeelle siirtymisen myöhentämisestä ovat käymässä toteen suunnitellulla tavalla. Tällä perusteella arvioiden vuoden 2017 eläkeuudistus näyttää varsin onnistuneelta.

Suomessa tiedetään eläkeuudistuksen vaikutukset omaan eläkeikään varsin hyvin

Myös joissakin muissa maissa on tutkittu eläkeikää nostaneiden eläkeuudistusten vaikutusta aiottuun eläkeikään. Vain osassa tutkimuksia on löydetty yhteys eläkeuudistuksen ja aiotun eläkeiän välillä. Silloinkin aiotun eläkeiän muutos on tyypillisesti ollut pienempi kuin eläkeuudistuksen aiheuttama nousu vanhuuseläkeiässä. Osassa maita ei ole havaittu mitään yhteyttä vanhuuseläkeikää nostaneen eläkeuudistuksen ja aiotun eläkeiän välillä.

Miksi sitten Suomessa eläkeuudistus näyttää muuttaneen aiottua eläkeikää tavoitellulla tavalla? Ainakin osittain taustalla lienee suomalaisten kohtalaisen hyvä tieto eläkeuudistuksesta ja etenkin sen mukanaan tuomista muutoksista vanhuuseläkekään. Työolotutkimuksessa kysyttiin, onko vastaaja tietoinen omasta alimmasta vanhuuseläkeistään ja neljä viidestä tiesi oman alimman vanhuuseläkeikänsä. Tämä on linjassa aikaisempien havaintojen kanssa. Esimerkiksi Tenhunen ym. (2020) havaitsivat, että kolme neljästä 25–67-vuotiaasta suomalaisesta tiesi, että vanhuuseläkeikä on erilainen eri ikäluokille. Tässä suhteessa tieto eläkeuudistuksesta näyttää siis tavoittaneen kansalaiset varsin hyvin.

Tarkastelussa myös eläkeaikomukset vuonna 2018

Aiotun eläkeiän muutoksen lisäksi tutkimuksessa tarkasteltiin myös aiottuun eläkkeelle siirtymisen ajoittumiseen vuonna 2018 yhteydessä olevia taustatekijöitä. Tarkastelut tehtiin kahdella tavalla. Yhtäältä tarkastelussa oli aiottu eläkeikä suhteessa omaan alimpaan vanhuuseläkeikään. Tällöin tarkastelut suoritettiin sen mukaan, aikoiko vastaaja eläkkeelle vähintään kolme kuukautta ennen omaa alinta vanhuuseläkeikäänsä, suunnitelleen omassa vanhuuseläkeiässään vai vähintään kolme kuukautta alimman vanhuuseläkeikänsä jälkeen. Vastaajista 25 prosenttia aikoi eläkkeelle en-

nen omaa alinta vanhuuseläkeikää, 45 prosenttia omassa vanhuuseläkeiässä ja 30 prosenttia alimman vanhuuseläkeiän jälkeen.

Toisaalta tarkastelun kohteena oli aiottu eläkeikä jaoteltuna neljään luokkaan: alle 64 vuotta, 64 vuotta, 65 vuotta ja 66 vuotta tai enemmän. Esimerkiksi 64-vuotiaana eläkkeelle aikovien ryhmään luettiin ne, joilla aiottu eläkeikä oli vähintään 64 vuotta, mutta alle 65 vuotta. Vastaajista vajaa 30 prosenttia aikoi jäädä eläkkeelle ennen 64 vuoden ikää, 20 prosenttia 64-vuotiaana, 30 prosenttia 65-vuotiaana ja 20 prosenttia aikaisintaan 66-vuotiaana.

Oma alin vanhuuseläkeikä määrittää selvästi aiottua eläkeikää

Tulosten mukaan oma alin vanhuuseläkeikä määrittää vahvasti aiottua eläkeikää. Ne, joilla alin vanhuuseläkeikä oli 64 vuotta, aikovat useammin jäädä eläkkeelle 64-vuotiaana verrattuna niihin, joiden alin vanhuuseläkeikä oli 63 vuotta. Vastaava ilmiö havaittiin myös niillä, joiden alin vanhuuseläkeikä oli 65 vuotta: he aikovat useammin jäädä eläkkeelle 65-vuotiaana. Toisaalta ryhmässä, jonka alin vanhuuseläkeikä oli 64 tai 65 vuotta, oli useammin myös niitä, jotka aikovat eläkkeelle tavanomaista myöhemmin, 66-vuotiaana tai vanhempana.

Samaan aikaan havaittiin, että verrattuna niihin, joiden alin vanhuuseläkeikä oli 63 vuotta, ne, joilla alin vanhuuseläkeikä oli 64 tai 65 vuotta, aikovat useammin jäädä eläkkeelle ennen alinta vanhuuseläkeikäänsä ja harvemmin vasta alimman vanhuuseläkeikäänsä jälkeen. Toisin sanoen ne, joiden alin vanhuuseläkeikä oli 63 vuotta, aikovat harvemmin jäädä eläkkeelle ennen omaa vanhuuseläkeikäänsä ja useammin jatkaa työssä yli oman vanhuuseläkeikäänsä.

On varsin luonnollista, että vanhuuseläkeiän noustessa omaa alinta vanhuuseläkeikää pidempään jatkaa aikovien osuus jonkin verran pienenee. Toisaalta ne, joiden alin vanhuuseläkeikä oli 63 vuotta, olivat tutkimushetkellä jo vähintään 61-vuotiaita, eli hyvin lähellä omaa vanhuuseläkeikäänsä. Tämä selittää pitkälti, miksi tässä ryhmässä aiheet jäädä eläkkeelle omaa vanhuuseläkeikää aikaisemmin olivat harvinaisempia ja aiheet jatkaa työssä omaa vanhuuseläkeikää pidempään olivat yleisempiä. Aiemmissä tutkimuksissa on havaittu, että aiheet jäädä eläkkeelle ennen vanhuuseläkeikää vähenevät ja aiheet jäädä eläkkeelle vasta vanhuuseläkeiän jäl-

keen lisääntyvät iän myötä (esim. Nivalainen 2020). On vielä syytä mainita, että vaikka ne, joiden alin vanhuuseläkeikä oli 63 vuotta, aikoivat useammin jatkaa työssä oman vanhuuseläkeikänsä yli, heidän keskuudessaan oli harvinaisempaa aikoa pidentää työuraansa vähintään 66-vuotiaaksi. Näin pitkään jatkaminen vaatisi tältä ryhmältä useamman vuoden lisätöskentelyä.

Tulokset vahvistavat aikaisempia havaintoja, mutta tuovat esiin myös uusia piirteitä

Tulokset sekä vahvistavat aikaisempia havaintoja, että tuovat esiin uusia piirteitä aiotussa eläkeiässä (vrt. esim. Järnefelt & Nivalainen 2016; Nivalainen & Järnefelt 2017; Nivalainen 2020). Myöhemmin eläkkeelle aikoivat muita useammin miehet, korkeasti koulutetut ja ylemmät toimihenkilöt. Myös hyväksi työkykynsä kokevat ja ne, joilla ei ollut puolisoa suunnittelivat jäävänsä eläkkeelle myöhemmin. Myöhemmin eläkkeelle aikoivat myös ne, jotka pitivät ansiotyötä erittäin tärkeänä. Sen sijaan ne, joille vapaa-ajan harrastukset olivat erittäin tärkeitä, aikoivat harvemmin jatkaa työssä pidempään.

Aikaisemmin eläkkeelle puolestaan aikoivat muita useammin yksityisellä sektorilla työskentelevät ja ne, jotka eivät kokeneet työkykyään hyväksi tai joilla oli ollut pitkiä sairauspoissaoloja edeltävän vuoden aikana. Myös ne, joille ansiotyö oli vähemmän tärkeää ja jotka kokivat, ettei heidän työpaikallaan edistetä ikääntyvien työssä pysymistä, suunnittelivat aikaisempaa eläkkeelle jäämistä.

Miehet aikoivat eläkkeelle naisia myöhemmin

Miehet aikoivat naisia useammin jäädä eläkkeelle vasta oman alimman vanhuuseläkeikänsä jälkeen. He aikoivat myös useammin jatkaa työssä tavanomaista pidempään, 66-vuotiaaksi tai vanhemmaksi. Naiset näyttävät siis suunnittelevan eläkkeelle jäämistä miehiä aikaisemmin ja useammin omassa alimmassa vanhuuseläkeiässään. Tulos on Suomessa uusi: aikaisemmissa suomalaisissa tutkimuksissa ei ole havaittu yhteyttä aiotun eläkeiän ja sukupuolen välillä (vrt. esim. Järnefelt & Nivalainen 2016; Nivalainen & Järnefelt 2017). Havainto kuitenkin vastaa muissa maissa saatuja tuloksia (esim. Raymo ym. 2011; Sargent-Cox ym. 2012).

Se, että naiset suunnittelevat eläkkeelle jäämistä miehiä aiemmin, on hie-man yllättävää. Tiedetään, että naisilla on miehiä pidempi elinajanodote ja näin ollen myöskin edessään pidempi eläke aika. Naisilla voisi siis kuvitel-la olevan enemmän tarvetta myöhentää eläkkeelle jäämistä ja hyödyntää taloudellisia kannustimia rahoittaakseen eläke aikansa. Monilla naisilla on myös perhesyistä aiheutuneita työurakatkoja, joiden voisi olettaa lisäävän tarvetta kartuttaa eläkettä pidemmän aikaa (esim. Damman ym. 2015). Toi-saalta tiedetään, että pariskunnat suunnittelevat usein eläkkeelle jäämistä yhtä aikaa (esim. Hospido & Zamarro 2014). Naiset ovat usein puolisoaan nuorempia, joten on mahdollista, että naisten aikaisempien eläke aikomus-ten taustalla on halu jäädä vanhuuseläkkeelle yhtä aikaa puolison kanssa.

Korkeasti koulutetut ja korkeassa asemassa olevat aikovat jatkaa työssä tavanomaista myöhempään

Koulutus ei merkittävästi selittänyt aikeita jatkaa työssä yli oman vanhuus-eläkeiän, mutta ylemmät toimihenkilöt aikovat muita useammin jäädä eläkkeelle vasta oman vanhuuseläke ikänsä jälkeen. Molemmat ryhmät kui-tenkin olivat muita halukkaampia jäämään eläkkeelle tavanomaista myö-hemmin, 66-vuotiaana tai vanhempana. Korkean koulutuksen eläke aikeita myöhentävä vaikutus on aiemmista tutkimuksista tuttu, mutta sosioekono-misen aseman vaikutuksesta eläke aikeisiin ei ole aikaisempaa suomalais-ta näyttöä (vrt. Järnefelt & Nivalainen 2016; Nivalainen & Järnefelt 2017). Kansainvälisesti ilmiö kuitenkin tunnetaan (esim. Kanabar & Kalwij 2019).

Syitä näiden ryhmien myöhäisiin eläke aikeisiin voi olla useita. Korkeasti koulutetuilla ja korkeassa asemassa olevilla on usein mielenkiintoinen työ, joka lisää työn imua. Heillä on usein myös suotuisimmat työolosuhteet ja fyysisesti vähemmän raskaat työt, mikä osaltaan mahdollistaa työssä pi-dempään jatkamisen. Osaltaan pidempään työelämässä jatkamisaikei-ta voi myös selittää työssä jatkamisesta kertyvä lisäeläke; on havaittu, että korkeasti koulutetut kokevat muita useammin lykkäyskorotuksen kannusta-van eläkkeelle siirtymisen myöhentämiseen (esim. Tenhunen ym. 2020).

On kuitenkin syytä mainita, että tulokset viittaavat myös siihen suuntaan, että korkeammassa työmarkkina- asemassa olevilla olisi taipumusta aikoa useammin jäädä eläkkeelle jo ennen omaa vanhuuseläke ikäänsä. Tämä ku-vastanee pitkälti sitä, että korkeammassa työmarkkina- asemassa olevilla on enemmän joustoja eläkkeelle jäämistä suhteen kuin työntekijäasemas- sa olevilla (vrt. esim. Riekhoff 2018).

Yksityisellä sektorilla aiotaan eläkkeelle julkista sektoria aikaisemmin

Yksityisellä sektorilla aiottiin julkista sektoria useammin eläkkeelle jo ennen omaa alinta vanhuuseläkeikää ja alle 64-vuotiaana. Julkisella sektorilla aiottiin siis harvemmin eläkkeelle varhain ja ennen alinta vanhuuseläkeikää. Taustalla lienee ainakin osittain julkisen sektorin henkilökohtaiset eläkeiät (63–65 vuotta), joiden on aiemmin havaittu ohjaavan voimakkaasti eläkepäätöksiä julkisella sektorilla (esim. Järnefelt & Nivalainen 2016).

Henkilökohtaiset eläkeiät painottuvat kuitenkin nykyisin lähemmäksi 65 vuotta ja niiden rooli on pienentynyt julkisella sektorilla. Vuoden 2018 aineistossa henkilökohtainen eläkeikä oli mahdollinen enää vain neljälle syntymävuosikohortille, vuosina 1956–1959 syntyneille. Tästä huolimatta työskentelysektori näyttää edelleen jossain määrin vaikuttavan aiottuun eläkkeelle jäämisen ajoittumiseen. Osittain tämä voi heijastaa julkisen sektorin käyttäytymisnormeja; tyypillisesti julkisella sektorilla on useimmiten jatkettu työskentelyä omaan vanhuuseläkeikään saakka ja tämä voi ohjata myös tulevien eläkeläisten ajattelua ja käyttäytymistä.

Hyvä työkyky myöhentää eläkeaikeita, sairauspoissaolot aikaistavat eläkeaikeita

Hyväksi työkykynsä kokevat suunnittelivat useammin jäävänsä eläkkeelle vasta oman alimman vanhuuseläkeikänsä jälkeen. He aikoivat myöskin useammin jäädä eläkkeelle tavanomaista myöhemmin, aikaisintaan 66-vuotiaana. Sen sijaan ne, jotka eivät kokeneet työkykyään hyväksi, aikoivat useammin eläkkeelle jo ennen omaa vanhuuseläkeikänsä. Myös pitkät sairauspoissaolot lisäsivät suunnitelmia jäädä eläkkeelle ennen omaa alinta vanhuuseläkeikää ja alle 64-vuotiaana.

Hyvän työkyvyn eläkeaikeita myöhentävä vaikutus ja sairastelun eläkeaikeita aikaistava vaikutus on aiemmista tutkimuksista tuttu (esim. Nivalainen & Järnefelt 2017; Nivalainen 2020). Aikaisemmista tutkimuksista tiedetään myös, että ne, joilla on sairastelua taustalla, todellisuudessa jäävät eläkkeelle aikaisemmin kuin ovat aikoneet. Hyvällä työkyvyllä sen sijaan on todettu yhteys aiottua myöhäisempään eläkkeelle jääntiin. (esim. Nivalainen 2020.) Vanhuuseläkeiän nousu voi entisestään lisätä näiden ryhmien eriarvoisuutta mahdollisuuksissa pysyä työelämässä eläkeikään saakka.

Työttömyyskokemus näyttää jossain määrin lisäävän taipumusta aikoa jäädä eläkkeelle vasta oman alimman vanhuuseläkeiän jälkeen. Tämä löydös poikkeaa aikaisemmista havainnoista, joissa työttömyyskokemuksen on havaittu aikaistavan eläkeaikeita (esim. Nivalainen 2020). Syynä muutokseen lienee se, että vuonna 1957 tai sitä ennen syntyneillä pitkäaikaisyöttömillä oli mahdollisuus jäädä eläkkeelle jo 62-vuotiaana, mutta valtaosalle tutkimusaineiston henkilöistä tämä ei ollut enää mahdollista. Lisäksi työttömät voivat halutessaan olla ansiosidonnaisella työttömyysetuudella 65 vuoden ikään saakka. Työttömien mahdollisuus ottaa osittainen vanhuuseläke ja nostaa samaan aikaan työttömyysetuutta voi joillekin työttömille olla houkutteleva yhdistelmä. Työttömien onkin havaittu ottavan osittaisen vanhuuseläkkeen muita aktiivisemmin (esim. Tenhunen ym. 2019).

Työtä erittäin tärkeänä pitävät aikovat eläkkeelle myöhemmin, vapaa-ajan harrastusten arvostus vähentää työssä pidempään jatkamishaluja

Ne, joilla ei ollut puolisoa, aikoivat useammin jatkaa työssä omaa alinta vanhuuseläkeikää pidempään ja myöskin tavanomaista vanhemmaksi, vähintään 66-vuotiaaksi. Tämä tulos on uusi. Kansainvälisesti ilmiö tunnetaan, mutta aikaisempaa suomalaista näyttöä aiheesta ei juurikaan ole (esim. Nivalainen & Järnefelt 2017; Nivalainen 2020). Tulos on kuitenkin varsin ymmärrettävä. Niillä, joilla ei ole puolisoa, on enemmän vapautta valita eläkkeelle siirtymisen hetki verrattuna parisuhteessa oleviin. Heidän ei tarvitse tehdä yhteisiä eläkesuunnitelmia puolison kanssa. Lisäksi ilman puolisoa eläville työpaikan sosiaaliset suhteet voivat olla tärkeitä, mikä osaltaan voi kannustaa jatkamaan työssä pidempään.

Aikaisempien havaintojen tapaan ansiotyön tärkeys elämässä lisäsi suunnitelmia jatkaa työssä oman vanhuuseläkeiän yli ja myös tavanomaista pidempään, 66-vuotiaaksi tai vanhemmaksi. Uutta on sen sijaan se, että vapaa-ajan harrastusten tärkeys on yhteydessä aiottuun eläkeikään. Tätä ei ole aiemmin tutkittu. Ne, joille harrastukset olivat erittäin tärkeitä, olivat vähemmän kiinnostuneita jatkamaan työssä tavanomaista pidempään tai oman vanhuuseläkeikänsä yli. Nämä tulokset vahvistavat käsitystä, jonka mukaan ihmisen arvot ohjaavat eläkkeelle jäämisen ajoittumista ainakin jossain määrin.

Ikääntyvien työssä pysymisen edistämisellä on vain vähän vaikutusta aiottuun eläkeikään

Kokemus siitä, että työpaikalla edistetään ikääntyvien työssä pysymistä näyttää jossain määrin ehkäisevän aikaista eläköitymistä ja näyttää lisäävän taipumusta aikoa jäädä eläkkeelle vasta oman eläkeikään jälkeen. Vaikutus on kuitenkin melko heikko verrattuna aikaisempiin tuloksiin (Järnefelt & Nivalainen 2017; Nivalainen 2020). Tämä voi johtua siitä, että vanhuuseläkeikään alarajan noususta huolimatta ikääntyneiden työssä pysymisen edistäminen ei näytä yleistyneen lainkaan kymmenessä vuodessa. Tämä havainto on jossain määrin huolestuttava.

Sen sijaan, aikaisemmista tuloksista poiketen työpaikalla toteutetut irtisanomiset eivät heijastu merkittävästi suunniteltuun eläkkeelle siirtymisen ajoittumiseen enää vuonna 2018. Eläkeputkeen tehdyt muutokset selittävät tämän tuloksen. Aikaisemmin ikääntyviä pystyi irtisanomaan työttömyysputkeen jo varsin aikaisessa iässä, joka mahdollisesti lisäsi epävarmuutta jäljelle jääneiden ikääntyvien keskuudessa ja tästä syystä alensi aiottua eläkeikää. Tämä ei ole enää mahdollista. Samaan aikaan myös eläkeputken ikärajoja on korotettu. Tämä viittaa siihen, että järjestelmätason muutoksilla on merkitystä ihmisten käyttäytymiseen.

Pohdintaa ja jatkotutkimusaiheita

Tutkimus tuotti uutta tietoa sekä eläkeaikeiden muutoksesta että aiotun eläkeikään taustatekijöistä. Kaiken kaikkiaan tulokset viittaavat siihen suuntaan, että vuoden 2017 eläkeuudistuksen tavoitteet eläkkeelle siirtymisen myöhentämisestä olisivat käymässä toteen tavoitellulla tavalla. Oma alin vanhuuseläkeikä määrittää aiottua eläkeikää vahvasti. Huolimatta alimman vanhuuseläkeikään noususta osa aikoo jatkaa työelämässä vielä vanhuuseläkeikänsä jälkeenkin. Työurien pidentyminen ei siis näyttäisi jäävän kiinni ainakaan palkansaajien eläkeaikeista.

Aikaisempaan tapaan korkeasti koulutetut ja hyväksi työkykynsä kokevat aikovat jatkaa työelämässä pidempään. Heikompi työkyky ja sairastelu puolestaan lisäävät aikaisia eläkeaikeita. Uusina havaintoina tuloksista voi nostaa esiin miesten, ylempien toimihenkilöiden ja yksin asuvien aiheet jatkaa työssä muita pidempään. Näiden tekijöiden eläkeaikeita myöhentävän vaikutuksen esiintulo näyttää vaatineen eläkeikään nousun. Lisäksi tuloksista ilmenee arvostusten merkitys eläkesuunnitelmissa: ansiotyötä

erittäin tärkeänä pitävät aikovat eläkkeelle tavanomaista myöhemmin, kun taas vapaa-ajan harrastusten arvostus vähentää halukkuutta jatkaa työssä pidempään. Yhteenvetona voidaan todeta, että asema työelämässä, terveys ja työkyky, perhesiteet ja henkilön arvostukset näyttävät olevan selvässä roolissa eläkkeelle siirtymistä suunniteltaessa. Tulee olemaan mielenkiintoista seurata, miten palkansaajien eläkesuunnitelmat toteutuvat.

Moni mielenkiintoinen näkökulma jäi tarkastelun ulkopuolelle. Esimerkiksi tulojen vaikutusta eläkkeelle jäämissuunnitelmiin ei voitu tämän tutkimuksen aineistolla selvittää. Aiemmissa tutkimuksissa tulojen on havaittu olevan yhteydessä aiottuun eläkeikään. Aiemmin on myös havaittu, että työhön liittyvät tekijät, kuten vaikutusmahdollisuudet työhön, selittävät merkittävästi aiottua eläkkeelle jäämisen ajankohtaa (esim. Nivalainen 2020). Nämä tarkastelut perustuvat kuitenkin melko vanhoihin aineistoihin. Jatko-tutkimuksessa olisikin syytä tarkastella, miten työn ominaisuudet vaikuttavat aiottuun eläkeikään lähempänä nykyhetkeä. Tässä yhteydessä voitaisiin myös tarkemmin tarkastella, onko ikääntyviin työntekijöihin liittyvillä asenteilla tai esimerkiksi havaitulla ikäsyrynnällä vaikutusta aiottuun eläkeikään. On jonkin verran aikaisempaa näyttöä siitä, että ikäsyryntä toimisi työstä poistyvänä tekijänä (esim. Thorsen ym. 2016).

Myös erilaisten huolenpitovastuiden merkitystä eläkepäättöksiin voitaisiin tutkia tarkemmin. Esimerkiksi huolenpitovastuu omista vanhemmista voisi toimia kannusteena siirtyä eläkkeelle aikaisemmin tai ainakin se voisi ehkäistä työssä pidempään jatkamista. Asiaa ei ole juurikaan tutkittu. Myös asenteet työtä kohtaan, eli vaikkapa se, kokeeko henkilö palkan vai työn sisällön olevan itselleen merkityksellisempi tekijä työssä, voivat vaikuttaa eläkepäättöksiin. Aikaisemmissa tutkimuksissa on havaittu, että esimerkiksi suhtautuminen työhön vaikuttaisi eläkkeelle jäämisen ajoittumiseen. Valtaosin näiden tekijöiden yhteyttä eläkepäättöksiin on tutkittu laadullisen analyysin keinoin (esim. Nilsson 2012), mutta soveltuvin osin eri tekijöiden painoa eläkkeelle jäämisen ajoittumisessa olisi myös mahdollista tutkia tässä tutkimuksessa käytetyllä aineistolla. Näin saataisiin aikaisempaa tarkempaa tietoa siitä, miten eri tekijät ohjaavat aiottua eläkeikää.

LÄHTEET

Barret, A. & Mosca, I. (2013) Increasing the State Pension Age, the Recession and Expected Retirement Ages. *The Economic and Social Review*, 44, 4, 447–472.

Bottazzi, R. & Jappelli, T. & Padula, M. (2006) Retirement expectations, pension reforms, and their impact on private wealth accumulation, CFS Working Paper, No. 2006/10, Goethe University Frankfurt, Center for Financial Studies (CFS). <http://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hebis:30-26018>

Coppola, M. & Wilke, C. B. (2010) How sensitive are subjective retirement expectations to increases in the statutory retirement age? The German case. MEA discussion paper 207-2010. https://madoc.bib.uni-mannheim.de/3009/1/211_207_10_komplett_geschuetzt.pdf

Damman, M. & Henkens K. & and Kalmijn, M. (2015) Women's retirement intentions and behavior: the role of childbearing and marital histories. *European Journal of Population* 31, 339–363.

De Grip, A. & Fouarge, D. & Montizaan, R. (2013) How Sensitive are Individual Retirement Expectations to Raising the Retirement Age? *De Economist*, 161, 225–251. doi:10.1007/s10645-013-9205-5

Eismann, M. & Henkens, K. & Kalmijn, M. (2019) Why Singles Prefer to Retire Later. *Research on Aging*. doi:10.1177/0164027519873537

Finch, N. (2014) Why are women more likely than men to extend paid work? The impact of work-family life history. *European Journal of Aging* 11, 31–39.

Henkens, K. & Leenders, M. (2010) Burnout and older workers' intentions to retire. *International Journal of Manpower* 31, 306–21.

Henkens, K. & Tazelaar, F. (1997) Explaining Retirement Decisions of Civil Servants in the Netherlands. Intentions, Behavior, and the Discrepancy Between the Two. *Research on Aging*, 19, 2, 139–73.

Hess, M. (2018) Retirement Expectations in Germany—Towards Rising Social Inequality? *Societies*, 8, 3. <https://doi.org/10.3390/soc8030050>

Hospido L. & Zamarro G. (2014) Retirement patterns of couples in Europe. Institute for the Study of Labor, Bonn, Germany, IZA Discussion Paper 7926. <https://ssrn.com/abstract=2396381>

Järnefelt, N. & Nivalainen, S. (2016) Miksi julkisella sektorilla aiotaan myöhemmin vanhuuseläkkeelle kuin yksityisellä? Teoksessa Järnefelt, N. (toim.) Työolot ja työurat – tutkimuksia työurien vakaudesta ja eläkkeelle siirtymisestä. Eläketurvakeskuksen tutkimuksia 08/2016. Eläketurvakeskus: Helsinki, 201–25.

Kanabar, R. & Kalwij, A. (2019) Mind the Gap! The effect of an increased UK State Pension Age on expected working life of employees. Netspar DP 09/2019-033.

Munnell, A. H. & Sanzenbacher, G. T. & Rutledge, M. S. (2018) What Causes Workers to Retire before They Plan? The Journal of Retirement, 6, 2, 35–52. <https://doi.org/10.3905/jor.2018.6.2.035>

Nilsson, K. (2012) Why work beyond 65? Discourse on the decision to continue working or retire early. Nordic Journal of Working Life 800 Studies, 2, 7–28. <https://doi.org/10.19154/njwls.v2i3.2361>

Nivalainen, S. (2020) From plans to action? Retirement thoughts, intentions and actual retirement: an eight-year follow-up in Finland. Ageing and Society. <https://doi.org/10.1017/S0144686X20000756>

Nivalainen, S. & Järnefelt, N. (2017) Eläkeaikheet ja toteutunut eläkkeelle siirtyminen: Sukupuolen, työskentelysektorin ja muuttuneiden elämäntilanteiden vaikutukset. Eläketurvakeskuksen tutkimuksia 06/2017.

Nivalainen, S. & Tenhunen, S. & Järnefelt, N. (2020) Carrots, sticks and old-age retirement. A review of the literature on the effects of the 2005 and 2017 pension reforms in Finland. Nordisk Välfärdsforskning, Nordic Welfare Research, 5(2), 83–94, 2020. https://www.idunn.no/nordisk_valfardsforskning/2020/02/carrots_sticks_and_old-age_retirement_a_review_of_the_lit

Raymo, J. M. & Warren, J. R. & Sweeney, M. M. & Hauser R. M. & Ho, J.-H. (2011) Precarious Employment, Bad Jobs, Labor Unions, and Early Retirement. The Journals of Gerontology Series B: Psychological Sciences and Social Sciences, 66B, 249–259.

Riekhoff, A.-J. (2018) Institutional and socio-economic drivers of work-to-retirement trajectories in the Netherlands. *Ageing & Society* 38, 568–593.

Sargent-Cox, K. & Anstey, K. J. & Kendig, H. L. & Skladzien, E. (2012) Determinants of Retirement Timing Expectations in the United States and Australia: A Cross-National Comparison of the Effects of Health and Retirement Benefit Policies on Retirement Timing Decisions. *Journal of Aging & Social Policy*, 24, 3, 291–308. DOI: 10.1080/08959420.2012.676324.

Solem, P. E. & Syse, A. & Furunes, T. & Mykletum, R.J. & De Lange, A. & Schaufeli, W. & Ilmarinen, J. (2016) To leave or not to leave: retirement intentions and retirement behavior. *Ageing & Society* 36, 259–281.

Tenhunen, S. & Ilmakunnas, I. & Kuivalainen, S. & Liukko, J. & Mustonen, J. & Palomäki, L.-M. (2020) Miten hyvin eläkeasiat ja vuoden 2017 eläke-uudistus tunnetaan? Kyselytutkimus eläketurvaan liittyvistä näkemyksistä. Eläketurvakeskuksen tutkimuksia 04/2020. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-691-321-9>

Tenhunen, S. & Nivalainen, S. & Järnefelt, N. & Salonen, J. (2019) Ketkä valitsevat OVE:n? Tutkimus osittaiselle varhennetulle vanhuuseläkkeelle siirtymisen taustatekijöistä. Eläketurvakeskuksen tutkimuksia 06/2018. <http://urn.fi/URN:978-951-691-300-4>

Thorsen, S. V. & Jensen, P. H. & Bjørner, J. B. (2016) Psychosocial work environment and retirement age—A prospective study of 1876 senior employees. *Int. Arch. Occup. Environ. Health* 2016, 89, 891–900. doi:10.1007/s00420-016-1125-7.

Van Solinge, H. & Henkens, K. (2014). Work-related factors as predictors in the retirement decision-making process of older workers in the Netherlands. *Ageing and Society* 34, 1551–74.



ELÄKETURVAKESKUKSEN
TUTKIMUKSIA

Eläkeaikeiden muutos vuosina 2008–2018 ja eläkeaiheet vuonna 2018

Tutkimuksessa tarkastellaan, miten aiottu eläkeikä on muuttunut vuoden 2017 eläkeuudistuksen jälkeen, vuodesta 2008 vuoteen 2018. Tarkastelussa on myös aiotun eläkeiän muutos suhteessa alimman vanhuuseläkeiän muutokseen. Lisäksi tarkastellaan aiottua eläkeikää selittäviä tekijöitä vuonna 2018.

ELÄKETURVAKESKUKSEN TUTKIMUKSIA

Eläketurvakeskus on lakisääteinen työeläketurvan kehittäjä, asiantuntija ja yhteisten palvelujen tuottaja. Tutkimuksia-sarjassa julkaistaan tutkimuksellisista lähtökohdista tehtyjä ja tieteelliset kriteerit täyttäviä tutkimuksia eläketurvaan ja eläkejärjestelmiin liittyvistä aiheista.



Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN